

Lapinlahden
esiopetuksen
opetussuunnitelma ja
esiopetuksen
opetussuunnitelman
perusteet

LAPINLAHTI

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Perusteen nimi Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
Määräyksen diaarinumero 102/011/2014 **Voimaantulo**
01.01.2015
Pdf luotu 18.05.2022

Sisältö

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma.....	1
1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.....	1
1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen.	1
1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut.....	3
1.3.1 Lapinlahden esiopetussuunnitelman laatiminen	4
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....	4
2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet...	5
2.1.1 Esiopetuksen järjestäminen Lapinlahdella	6
2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.....	6
2.2.1 Esiopetuksen oppimispolku Lapinlahdella	8
2.3. Arvoperusta.....	8
2.3.1 Lapinlahden arvoperusta	9
2.4. Oppimiskäsitys.....	9
2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.....	9
2.6. Paikallisesti päätettävät asiat.....	12
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri.....	13
3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.....	13
3.1.1 Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt Lapinlahdella	15
3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.....	15
3.2.2 Oppimisympäristön paikalliset painotukset Lapinlahdella	16
3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa	17
3.3.1 Yhteistyö Lapinlahdella	18
3.3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Lapinlahdella	19
3.3.3 Siirtymävaiheet Lapinlahdella	19
3.4. Paikallisesti päätettävät asiat.....	20
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet.....	20
4.1. Monipuoliset työtavat.....	20
4.1.1 Työtapojen painotukset Lapinlahdella	21
4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.....	22
4.2.1 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena	

Lapinlahdella	23
4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet	23
4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä	33
4.4.1 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Lapinlahdella	35
4.5. Paikallisesti päätettävät asiat	36
5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki	37
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	37
5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja varhaisen puuttumisen toimintamallit Lapinlahdella	38
5.1.2 Yhteistyö, vastuut ja työnjako Lapinlahdella ...	38
5.1.3 Toiminta nivelvaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytänteet Lapinlahdella	39
5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana	39
5.2.1 Yhteistyö huoltajan kanssa Lapinlahdella	40
5.3. Yleinen tuki	40
5.3.1 Yleinen tuki Lapinlahdella	40
5.4. Tehostettu tuki	41
5.4.2 Tehostettu tuki Lapinlahdella	43
5.5. Erityinen tuki	44
5.5.1 Erityinen tuki Lapinlahdella	48
5.5.2 Pidennetty oppivelvollisuus Lapinlahdella	48
5.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot	49
5.6.1 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot Lapinlahdella	50
5.7. Paikallisesti päätettävät asiat	50
6. Oppilashuolto	53
6.1. Monialainen oppilashuollon yhteistyö	53
6.2. Yhteisöllinen oppilashuolto	54
6.3. Yksilökohtainen oppilashuolto	55
6.4. Oppilashuoltosuunnitelmat	57
6.4.1 Oppilashuoltosuunnitelma Lapinlahdella	57
6.5. Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta	57
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus	62
7.1. Paikallisesti päätettävät asiat	62

LIITTEET

Liite 1 Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön
vuosisuunnitelma ja yhteistyö siirtymävaiheissa

Liite 2 Arvioinnin vuosisuunnitelma esiopetuksessa
Lapinlahdella

Liite 3 Osallistumistodistus

Liite 4 Lukuvuositodistus

Liite 5 Lapinlahden kunnan opetussuunnitelma
oppilashuollon osalta, esiopetus, perusopetus ja lukio

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja -asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2. Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan

arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävistä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen

yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

1.3. Paikallisen opetussuunnitelman laatiminen ja keskeiset ratkaisut

Paikallinen opetussuunnitelma ja sitä tarkentava vuosittainen suunnitelma laaditaan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla tässä luvussa kuvattuja tavoitteita ja periaatteita noudattaen. Opetuksen järjestäjä voi päättää opetussuunnitelmaan sisältyvien päätösten delegoinnista esiopetuksen yksiköille ja antaa siihen liittyvät ohjeet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään kunkin pääluvun lopussa, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kyseisen luvun osalta päättää ja kuvata.

Paikallista opetussuunnitelmaa valmisteltaessa opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- millä kielillä annettavaa opetusta varten opetussuunnitelma laaditaan ja hyväksytään
- laaditaanko paikallinen opetussuunnitelma esiopetuksen yksiköiden yhteisenä, kokonaan tai osin yksikkökohtaisena, seudullisena tai käytetäänkö muuta ratkaisua
- millaista opetussuunnitelman rakennetta, asioiden käsittelyjärjestystä ja julkaisutapaa käytetään
- miten esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat osallistuvat opetussuunnitelman laatimiseen, arviointiin ja kehittämiseen
- miten opetussuunnitelman laatimiseen liittyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijoiden sekä muiden tarvittavien yhteistyökumppaneiden kanssa toteutetaan
- miten paikalliset erityispiirteet, esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat, kehittämisen tavoitteet sekä lapsia koskevat suunnitelmat otetaan opetussuunnitelmaa valmisteltaessa huomioon
- miten opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta suunnitelmasta tiedotetaan huoltajille ja sidosryhmille
- miten opetussuunnitelma laaditaan, miten sen toteutumista arvioidaan ja miten sitä kehitetään.

1.3.1 Lapinlahden esiopetussuunnitelman laatiminen

Esiopetuksen opetussuunnitelman (jatkossa esiopetussuunnitelma) rakenne noudattaa opetushallituksen antaman esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 käsittelyjärjestystä ja rakennetta, johon paikallinen osuus lisätään asianomaisiin kohtiin.

Lapinlahden esiopetussuunnitelma tehdään kuntakohtaisena kaikkia Lapinlahden esiopetuksen yksiköitä koskevana. Suunnitelma on laadittu työryhmissä, joissa esiopetuksen henkilöstön lisäksi on ollut edustajia varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta. Sosiaali- ja terveystoimen asiantuntijat ovat mukana esiopetussuunnitelman laatimisessa. Paikalliset erityispiirteet, kuten kulttuuri, luonto ja liikkuminen otetaan huomioon esiopetussuunnitelman laatimisessa. Huoltajille järjestetään mahdollisuus kommentoida opetussuunnitelmaa netin kautta.

Opetussuunnitelma laaditaan suomen kielellä annettavaa esiopetusta varten. Muilla kielillä annettavaa esiopetusta varten laaditaan opetussuunnitelma, jos sellaiselle ilmenee tarvetta.

Esiopetusyksiköiden henkilöstö laatii paikallista opetussuunnitelmaa tarkentavan yksikkökohtaisen vuosisuunnitelman. Suunnitelmaa ja sen toteutumista arvioidaan ja kehitetään yksikkökohtaisilla suunnittelupäivillä. Eri yksiköiden opettajat kokoontuvat vuosittain arvioimaan, suunnittelemaan ja kehittämään esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Huoltajat ja lapset osallistuvat yksikkökohtaisten vuosittaisten suunnitelmien arviointiin ja kehittämiseen mm. vanhempainiltojen, kyselyjen, yksilöllisten keskustelujen ja lapsen oman oppimissuunnitelman laatimisen ja arvioinnin kautta.

Syksyllä 2021 päätettiin kunnan esiopetussuunnitelman päivittämisestä, koska kunnan esiopetussuunnitelma on vuodelta 2016 ja muutokset ovat tarpeellisia jo käytettävien termien ajanmukaistamiseksi. Päivitystyö tehtiin työryhmässä, jossa oli edustus esiopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 muutokset, jotka tulevat voimaan 1.8.2022, on myös huomioitu.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inklusion periaatteiden mukaisesti.

Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrätään tarkemmin [luvussa 4.4](#).

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan [luvussa 5.5](#). Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja

tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säästöjen, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

2.1.1 Esiopetuksen järjestäminen Lapinlahdella

Lapinlahden palvelulautakunta nimeää vuosittain lapsille esiopetuspaikat. Esiopetusta järjestetään Lapinlahdella päiväkodeissa sekä Martikkalan ja Paloisten kouluissa. Lapselle tarjotaan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen riippumatta siitä, missä esiopetusta toteutetaan.

Erityistä ja tehostettua tukea tarvitsevien lasten esiopetus järjestetään integroituna esiopetusryhmiin. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Lasten osallistumista esiopetukseen seurataan esiopetusyksiköissä. Huoltajien tulee ilmoittaa kaikista lapsen poissaoloista esiopetusyksikköön. Yli viiden päivän poissaolot muista kuin sairaudesta johtuvista syistä anotaan poissaolohakemuksella päiväkodin johtajalta tai rehtorilta.

2.2. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta

johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystäväyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan

vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

2.2.1 Esiopetuksen oppimispolku Lapinlahdella

Esiopetus tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma siirtyy lapsen mukana esiopetukseen. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä perusopetuksen kanssa mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi yhteisten työpajojen, tapahtumien ja kummitoiminnan kautta. Siirtymävaiheet perusopetukseen on kuvattu tarkemmin luvussa 3.3 (yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa).

Jokaiselle lapselle tehdään yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa oppimissuunnitelma, johon kirjataan lapsen ja huoltajien näkemyksiä ja lapsen kasvua ja oppimista hyödyntäviä lapsen yksilöllisiä tarpeita, toiveita ja oppimisen tavoitteita. Lapsen osaamistasolle ei aseteta yleisiä tavoitteita. Lapsi, huoltajat ja opettajat arvioivat yhdessä lapsen oppimissuunnitelman toteutumista.

2.3. Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja 8

sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakkoodotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

2.3.1 Lapinlahden arvoperusta

Lapinlahden kuntastrategiassa mainitut arvot ovat yhteisöllinen, aktiivinen, avoin, visionäärinen ja kestävä. Arvot huomioidaan esiopetuksen suunnittelussa ja toiminnassa. Lapinlahden esiopetuksessa painotetaan yhteisöllisyyttä, lasten ja huoltajien osallisuuden lisäämistä ja yhteistyötaitoja. Vuorovaikutus- ja tunnetaitoja harjoitellaan lapsiryhmässä ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Esiopetus on luonteeltaan aktiivista, avointa ja visionääristä. Kestävää kehitystä toteutamme ympäristökasvatuksen avulla.

Arvoperustan, oppimiskäsityksen ja laaja-alaisen oppimistavoitteiden toteutumista seurataan esiopetusyksiköiden suunnittelupäivillä, vanhempainilloissa ja huoltajille ja lapsille tehtävien kyselyjen avulla. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden saavuttamisessa hyödynnetään Lapinlahden vahvoja osaamisalueita kuten kulttuuria ja liikuntaa.

2.4. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohdina ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

2.5. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa

myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus-

ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvallisen lukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvallisen lukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikkaasta tekstiympäristöstä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten

elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

2.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat

- Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja oppilashuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan.

Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Esiopetuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Aikuisen läsnäolo ja antama

ohjaus vuorovaikutustilanteissa on tärkeää. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan [luvussa 6](#) kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

3.1.1 Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt Lapinlahdella

Toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteena on lasten ja huoltajien osallisuuden lisääminen ja kuulluksi tuleminen, myönteisen vuorovaikutusympäristön luominen sekä leikin, toiminnallisuuden ja liikunnan lisääminen esiopetuksessa.

Esiopetusryhmän kasvattajat sitoutuvat johdonmukaiseen, lämpimään ja sensitiiviseen vuorovaikutukseen. Toiminnan suunnittelussa sovitaan ja kirjataan yhteisiä toimintaperiaatteita siitä, miten aikuiset puhuvat ja ovat mallina lapsille.

Ilmapiiri pidetään kiireettömänä aikuisen rauhallisella puhetyylillä, siirtymätilanteiden määrää vähentämällä ja ennakoimalla. Tavoitteena on lisätä lasten mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja pitkäkestoisesti. Lasten leikkitaitoja kehitetään vahvistamalla aikuisten roolia leikin eteenpäin viejänä ja rikastajana. Leikin avulla lisätään lasten oppimismahdollisuuksia.

Esiopetusyksiköissä suunnitellaan toimintaa, muokataan oppimisympäristöjä ja kokeillaan uusia työtapoja. Tietoa ja ideoita jaetaan yksiköstä toiseen yhteisen suunnittelun ja koulutuksen avulla. Yksiköissä tehdään pedagoginen puolivuotissuunnitelma ja ryhmävasu, jotka sisältävät myös arvioinnin osuuden. Arvioinneissa esiin tulleet palaute ja ehdotukset otetaan huomioon tulevan toiminnan suunnittelussa ja uusien toimintatapojen toteuttamisessa. Henkilöstön arviointia varten käydään kehityskeskusteluja esimiehen ja työntekijän välillä.

3.2. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen

toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

3.2.1 Oppimisympäristön paikalliset painotukset Lapinlahdella

Oppimisympäristössä tärkeintä on turvallinen ja muita kunnioittava ilmapiiri. Sen luo aikuisten ja lasten välinen lämmin, kuunteleva ja kannustava vuorovaikutus. Samalla edistetään lasten osallisuutta ja oppimista. Aikuiset toimivat malleina sosiaalisten taitojen harjoittelussa.

Oppimisympäristöä etenkin sisätiloissa muokataan lasten omaehtoisen ja ohjatun liikkumisen mahdollistavaksi. Turhia rajoituksia liikkumiselle pyritään vähentämään ja arkiympäristön tarjoamia mahdollisuuksia liikkumisen lisäämiseksi hyödynnetään. Esimerkiksi penkkien alle voi ryömiä, huonekaluista voi rakentaa jumpparatoja ja tehdä majoja. Liikuntavälineistö on lasten käytettävissä myös muissa tiloissa kuin salissa. Siirtymätilanteissa lapsia ohjataan liikkumaan eri tavoin (esim. käytävälle askelmarata, hyppyruudukko tai lattiamuodoista tehty askelmarata). Turhia siirtymätilanteita, odotteluja ja jonottamista pyritään välttämään toiminnan suunnittelulla, porrastamisella ja lasten pienryhmiin jakamisella.

Oppimisympäristöissä käytetään kuvallisia leikki/toimintavalikoita, kuvaohjausta (esim. kuvallinen päiväjärjestys) ja tukiviittomia lasten toiminnanohjauksen tukemiseksi. Erityisesti tukea tarvitseville lapsille ne ovat tärkeitä. Kuvallisten leikki/toimintavalikoiden avulla lapset hahmottavat, mitä he voivat tehdä, kenen kanssa ja missä tilassa. Aikuiset suunnittelevat toimintaa ja leikkejä lasten tarpeiden mukaan vaihtelevasti, esim. välillä opetellaan leikkimään eri kavereiden kanssa ja ohjataan lapsi tekemään myös sellaisia toimintoja, joita hänen on syytä harjoitella. Välillä lapset saavat itse valita leikki/toimintavalikon avulla toimintaansa ja kavereitansa.

Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen suunnitteluun ja rakentamiseen kertomalla kiinnostuksen kohteistaan. Demokratian periaatteita harjoitellaan äänestämällä eri vaihtoehtoja.

Luonto on yksi tärkeimmistä oppimisympäristöistä, jota hyödynnetään monipuolisesti Lapinlahdella. Varhaiskasvatuksessa on käytössä vuonna 2020 tehty ympäristökasvatussuunnitelma, jota hyödynnetään myös esiopetuksessa.

3.3. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen

liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisesä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrosta noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja [iltapäivätoiminnasta](#).

3.3.1 Yhteistyö Lapinlahdella

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä esimerkiksi vieraillemalla toisissa varhaiskasvatusryhmissä ja järjestämällä yhteisiä tapahtumia. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirretään tarpeellinen tieto ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (tiedonsiirtopalaverit).

Perusopetuksen kanssa toteutetaan ja kehitellään yhteisiä toimintatapoja kuten työ- ja lukupajoja, koulukummi- ja kummiluokkatoimintaa, aamunavauksia ja yhteisiä tapahtumia. Tällöin esioppilaille on mahdollisuus tutustua perusopetuksen toimintaympäristöön ja henkilöstöön. Yhteistyötä tehdään myös kirjaston ja liikuntatoimen kanssa. Muiden toimijoiden kuten seurakuntien, Lastun (arkkitehtuuri- ja ympäristökulttuurikoulu), Pyöriksen, partion, eläkeläisjärjestöjen ja erilaisten hankkeiden kanssa tehdään yhteistyötä ja heidän tarjoamia palveluja hyödynnetään toimintaympäristön rikastuttamisessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa tehtävän yhteistyön käytänteistä kerrotaan tarkemmin luvussa 6.

3.3.2 Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Lapinlahdella

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä painotetaan huoltajien ja henkilöstön välistä keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja kunnioitusta. Yhteistyön tavoitteena on lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Yhteistyön avulla tunnistetaan mahdollisimman varhain lapsen tuen tarve. Yhteistyön edellytysten luominen on henkilöstön vastuulla.

Lasten ja huoltajien osallisuutta lisätään yhteisissä tapaamisissa ja keskusteluissa. Keskusteluja käydään esim. päivittäisten kohtaamisten yhteydessä, reissuvihkojen, puheluiden, viestien ja sähköpostin välityksellä. Huoltajien näkemyksiä huomioidaan erityisesti jokaiselle lapselle laadittavaa lapsikohtaista oppimissuunnitelmaa tehtäessä ja arvioitaessa. Huoltajille tiedotetaan lapsen esiopetuksen sisällöstä ja ajankohtaisista asioista mm. viikko- ja kuukausitiedotteissa. Huoltajat voivat myös tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään ja esitellä työtään tai harrastustaan. Esiopetuksesta voidaan myös vieraila huoltajien työpaikoilla.

Huoltajilta ja lapsilta kerätään säännöllisesti erilaisten kyselyiden avulla palautetta, toiveita ja ideoita, jotka otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Lasten tekemiä tuotoksia ja valokuvia ym. dokumentteja pidetään esillä esiopetusyksiköissä ja mahdollisesti esitellään huoltajille myös sähköisessä muodossa.

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön vuosirunko on liitteessä 1.

3.3.3 Siirtymävaiheet Lapinlahdella

Palvelulautakunta nimeää tuleville esioppilaille esiopetuspaikat pääsääntöisesti tammikuussa. Helmikuussa huoltajille lähetetään ohjeet esiopetukseen ilmoittautumisesta. Ilmoittautuminen tapahtuu sähköisen asiointin kautta. Ilmoittautumisen perusteella lapset kutsutaan keväällä tutustumaan esiopetusyksikköön. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen opetuksen kannalta tarpeellinen tieto ja lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma siirretään esiopetukseen ja tarvittaessa pidetään tiedonsiirtopalaverit. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja

siirtää tiedot perhepäivähoidosta ja päiväkodeista tulevista tukea tarvitsevista lapsista. Opettaja kokoaa tiedot lapsista (vasu, lene-testi neuvolasta ja mahdolliset lausunnot) elokuun aikana.

Esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisen vaiheet on suunniteltu yhdessä perusopetuksen henkilöstön kanssa. Tammikuussa esioppilaille tehdään tarvittaessa oppimisvalmiuden arviointi, jonka vastuuhenkilönä on varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Lasten siirtyessä perusopetukseen pidetään tiedonsiirtopalaveri esiopetuksen opettajien ja tulevien opettajien kesken. Tiedonsiirtopalaverien koollekutsujana on esiopetuksen opettaja. Huoltajat voivat osallistua tiedonsiirtopalavereihin. Keväällä järjestetään vanhempainilta, jossa on mukana tuleva luokanopettaja ja mahdollisesti muuta koulun henkilöstöä. Toukokuussa järjestetään kouluun siirtyvien tutustumispäivä (vastuuhenkilö luokanopettaja). Ks. Liite 1.

3.4. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt
- yhteistyön tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön eri osa-alueiden arvioinnin käytännöt.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Täsmennykset voidaan kirjata joko yksikkökohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/ tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja

tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

4.1.1 Työtapojen painotukset Lapinlahdella

Lapsille tarjotaan mahdollisuus ohjattuun ja vapaaseen **leikkiin** päivittäin sisällä ja ulkona. Tärkeä työväline on leikkivalikko, jonka avulla lasten oman toiminnan ohjaus ja omaehtoinen leikki jäsenyy. Leikkivalikoiden avulla aikuinen voi monipuolistaa lasten leikkien ja työtapojen valintaa sekä tukea sosiaalisten taitojen oppimista.

Lapinlahdella painotetaan lasten liikunnan lisäämistä ja esiopetusyksiköt osallistuvat Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan. Lasten omaehtoista liikkumista ja liikunnallisia toimintatapoja tuetaan sisällä ja ulkona. **Liikuntaa ja toiminnallisuutta** hyödynnetään oppimisen eri alueilla.

Tutkiminen alkaa lasten ihmettelystä ja mielenkiinnon kohteista. Tutkimisessa korostuvat lasten sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus sekä luovat ja toiminnalliset oppimismenetelmät. Tutkiminen ohjaa luontaista uteliaisuutta ja aktiivisuutta ympäröivää maailmaa kohtaan.

Esiopetuksessa lapsiryhmä jaetaan **pienryhmiin** toiminnan mukaan eri tavoin. Lapsia ohjataan kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti.

4.2. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota

pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämiseksi.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

4.2.1 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Lapinlahdella

Lapsen oppimisen ja kehittymisen seurannassa ja arvioinnissa käytetään apuna vuosikellossa kuvattuja havainnoinnin, arvioinnin, seurannan, palautteen ja tiedonsiirron käytänteitä.

Arvioinnin vuosisuunnitelma on liitteessä 2.

Lapinlahden esiopetuksessa jokaiselle lapselle laaditaan lapsikohtainen esiopetuksen oppimissuunnitelma, jossa täsmennetään lapsen valmiuksia, vahvuuksia, mielenkiinnonkohteita ja henkilökohtaisia tavoitteita ja menetelmiä. Tavoitteiden toteutumista ja menetelmien toimivuutta arvioidaan käyttäen apuna Eskarin arki -havainnointimateriaalia. Lasten itsearviointia kehitetään kannustavalla palautteella ja käytössä on erilaisia kannustus- ja palkitsemismenetelmiä kuten helmien ja tarrojen keräämistä.

Lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa lapsen oppimissuunnitelma siirtyy uuteen esiopetuspaikkaan ja tarvittaessa pidetään tiedonsiirtopalaveri.

Huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta ja itsearviointia käydään läpi henkilöstön palavereissa ja kehittämispäivillä ja toimintaa kehitetään palautteen perusteella.

Esiopetuksessa käytettävät osallistumis- ja lukuvuositolodistukset ovat liitteissä 3 ja 4.

4.3. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
--

<p>Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.</p>

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssaan havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvasuunnittelun ja kuvailun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvasuunnittelusta viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Paikkakunnalla sijaitsevan ympäristö- ja arkkitehtuurikoulu Lastun projekteja voidaan hyödyntää Lapinlahden esiopetuksessa. Lastu suunnittelee ja toteuttaa arkkitehtuuri-, muotoilu- ja ympäristökasvatukseen liittyviä työpajoja, koulutuksia, näyttelyitä ja opetusmateriaaleja.

Lasten kanssa vierailaan mahdollisuuksien mukaan Taidemuseo Eemilissä. Museossa on muun muassa paikallisten tunnettujen taiteilijoiden Pekka Halosen ja Eemil Halosen töitä. Lasten omista töistä voidaan tehdä näyttelyitä mm. kirjastoon.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työskentään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden

tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöinä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Eriyksen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä teknologia- ja **ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.

Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä teknologisia **ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa -ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan

sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Lasten liikunnan lisääminen Lapinlahden esiopetuksessa

Lapinlahden varhaiskasvatus osallistuu valtakunnalliseen Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan, jossa kehitetään lasten omaehtoisen ja ohjatun liikkumisen edellytyksiä varhaiskasvatuksessa ja pyritään varmistamaan varhaiskasvatuksen liikuntasuosituksen toteutumista. Tavoitteena on, että jokaisella lapsella tulee olla päivittäin mahdollisuus liikkumiseen ja liikunnan iloon.

Ohjelma tukee käytännönläheisesti varhaiskasvatussuunnitelman, varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatuksen liikunnan suositusten sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden toteuttamista. Ohjelmassa yksiköt voivat edetä omassa aikataulussaan sekä omien tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. Lasten liikkumista kehitetään ja lisätään pienin askelin ja lapset liikkuvat esiopetuksen arjessa päivittäin. Lapsille annetaan säännöllisesti liikuntatehtävä kotiin (esim. Liikuntamaisteri tai Liikuntaleikkikoulun tehtävä) ja yksiköllä voi olla liikuntakummi, joka vierailee lasten luona innostaen lapsia liikkumaan.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmassa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

4.4. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylypöpetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lastenkielitaidon** sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat

osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylypy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylypyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylypyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylypyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylypy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylypykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylypyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylypykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylypykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylyvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylypykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole

äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

4.4.1 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä Lapinlahdella

Opetussuunnitelma laaditaan suomen kielellä annettavaa esiopetusta varten. Muilla kielillä annettavaa esiopetusta varten laaditaan opetussuunnitelma, jos sellaiselle ilmenee tarvetta. Kaksikielisen esiopetuksen osalta paikallista opetussuunnitelmaa ei täydennetä, koska se ei ole Lapinlahden opetussuunnitelman laatimisvaiheessa ajankohtaista.

Erilaisista kieli- ja kulttuuritaustoista olevien lasten kulttuureihin tutustutaan mahdollisuuksien mukaan eri tavoin esim. huoltajat ja läheiset voivat vierailta kertomassa kulttuuristaan ja tavoistaan. Lapset voivat opettaa toisilleen oman äidinkieltensä sanoja ja kertoa omaan kulttuuriinsa liittyvistä asioista.

Suomi toisena kielenä opetusta annetaan integroituneena muuhun opetukseen. Vieras- ja monikielisten lasten eri kielten kielitaitoa tuetaan käyttämällä mm. kuvasanakansioita ja kuvia, joiden avulla toiminta esitellään lapselle. Aikuinen kannattelee lasten toimintaa ja leikkejä sanoittaen ja mallintaen mitä tapahtuu eleet, ilmeet ja kuvat tukena. Aikuinen nimeää selkeästi toiminnat ja siinä käytettävät sanat ja käyttää toimintaan liittyviä toistuvia yksinkertaisia lauseita. Lapselle voidaan tarvittaessa tehdä suomen kielitaidon arviointia. Arviointimenetelmänä on Lauran päivä- arviointi. Arvioinnin tekee varhaiskasvatuksen erityisopettaja syyslukukauden lopussa. Tuloksia voidaan hyödyntää kevätkaudella. Tiedot siirtyvät perusopetukseen keväällä esiopetuksen loputtua. Maahanmuuttajalasten kielitason kartoituksessa menetelmänä on Repun takanassa.

4.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkökohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistymisen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden

soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

5.1.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja varhaisen puuttumisen toimintamallit Lapinlahdella

Kun lapsella havaitaan tuen tarpeita, keskustellaan lapsen huoltajien kanssa ja voidaan konsultoida varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Tarvittaessa kootaan huoltajien, opettajan ja erityisopettajan yhteistyöpalaveri, jossa sovitaan jatkotoimenpiteistä. Keskustelussa sovitaan lapsen tarvitsemista tukimuodoista, mahdollisesti pedagogisen arvion tekemisestä ja/tai tarvittavista jatkotutkimuksista perheneuvolapsykologilla tai neuvolalääkärillä.

Tuen tarve arvioidaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lasten havainnoinnissa ja arvioinnissa on käytössä Eskarin arki -materiaali. Materiaali sisältää käsikirjan ja siihen liittyvät tukitoimet esiopetuksen arkeen, havainnointilomakkeen ja laajennetun havainnointilomakkeen.

Esiopetusvuoden alussa ja kevätlukukauden aikana lapsille tehdään kontrolloitu piirrostarkkailu (KPT) ja matemaattisten keskeisten käsitteiden diagnoosi (Makeko), joiden avulla saadaan tietoa lapsen oppimisvalmiuksista.

Havainnoinnin ja arvioinnin perusteella lapselle tehdään tarvittaessa lapsen oppimisvalmiuksien ryhmätutkimus huoltajien luvalla tammikuussa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee tutkimuksen esiopettajan avustuksella. Huoltajille järjestetään keskustelu palaveri ja annetaan kirjallinen palaute oppimisen valmiuksista.

5.1.2 Yhteistyö, vastuut ja työnjako Lapinlahdella

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vie kasvun ja tuen oppimisen prosesseja eteenpäin. Opettajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuvat yhteistyöpalavereihin terveydenhuollon asiantuntijoiden (esim. puheterapeutit, toimintaterapeutit psykologit, lääkärit, sosiaalityöntekijät) kanssa. Opettaja tekee tehostetun tuen asiakirjat yhteistyössä huoltajien kanssa. Tehostettuun tukeen siirtyminen tai yleiseen tukeen palaaminen käsitellään oppimisen tukitiimissä. Apulaisrehtori tekee keskitetysti erityisen tuen päätökset ja sivistystoimen osastopäällikkö tekee pidennetyn oppivelvollisuuden

päätökset. Yhteisöllisiin oppilashuoltopalaveriin osallistutaan kaksi kertaa lukuvuodessa.

5.1.3 Toiminta nivelvaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytänteet Lapinlahdella

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen opetuksen kannalta tarpeellinen tieto ja lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma siirretään esiopetukseen ja pidetään tiedonsiirtopalaverit. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja siirtää tiedot perhepäivähoidosta, päiväkodeista ja seurakunnan kerhoista esiopetukseen tulevista tukea tarvitsevista lapsista. Opettaja kokoaa tiedot lapsista kuten vasu, Lene-testi neuvolasta ja mahdolliset lausunnot elokuun aikana.

Tammikuussa esioppilaille tehdään tarvittaessa lapsen oppimisvalmiuksien ryhmätutkimus, jonka vastuuhenkilönä on varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Kouluun siirryttäessä kootaan tiedonsiirtolomake esiopetuksesta kouluun ja järjestetään tiedonsiirtopalaverit koulun kanssa. Tiedonsiirtopalaveriin osallistuvat luokanopettaja, erityisopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja esiopettaja. Lapsen tarvitsemat tukimuodot on kirjattu tiedonsiirtolomakkeeseen. Mahdolliset hallintopäätökset siirretään perusopetukseen. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja esiopettaja kertovat lasten tarvitsemista arjen tukitoimista. Tarvittaessa järjestetään yksilöllinen tiedonsiirtopalaveri, jos yksittäisen lapsen tuen tarpeet ovat suuria.

Ks. Liite 1.

5.2. Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntee säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Oppilashuolto).

5.2.1 Yhteistyö huoltajan kanssa Lapinlahdella

Yhteistyö ja tukitoimet perustuvat huoltajien ja henkilöstön väliseen keskinäiseen luottamukseen, tasavertaisuuteen ja kunnioitukseen, joilla luodaan avoin keskusteluilmapiiri. Tasavertaisen yhteistyön tehtävänä on tunnistaa mahdollisimman varhain lapsen tuen ja avun tarve. Huoltajien asiantuntemusta oman lapsensa kasvattajana korostetaan ja pyritään saavuttamaan yhteinen ymmärrys lapsen tavoitteista. Yhteistyön edellytysten luominen on henkilöstön vastuulla. Huoltajille annetaan tietoa tuen järjestämisestä ja sen periaatteista mm. vanhempainilloissa, tiedotteissa ja keskusteluissa. Lisäksi huoltajia kannustetaan tukemaan lasta tavoitteiden saavuttamisessa. Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työkuviensa ja vastuidensa mukaan. Varhaiskasvatusyksikön esimies vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta.

5.3. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

5.3.1 Yleinen tuki Lapinlahdella

Päiväkodin esiopetusryhmässä toimii varhaiskasvatuksen opettaja sekä riittävä määrä muuta henkilöstöä (lastenhoitaja, avustaja). Koulun puolella luokanopettaja antaa esiopetusta 0-2 -luokissa tai esiopetus järjestetään erillisessä esiopetusryhmässä ryhmän koon mukaan. Varhaiskasvatuksen esiopetusryhmissä on käytössä pienryhmätoiminta, kuvaohjaus, tukiviittomat ja leikkivalikot tukemassa kaikkien lasten toiminnanohjausta ja oppimista.

Esiopettaja kokoaa dokumentit lapsesta hänen siirtyessään esiopetukseen ja vastaa tarvittavan tuen järjestämisestä. Koko henkilöstö toteuttaa tukitoimenpiteitä yhteistyössä. Jokaiselle esiopetuksessa olevalle lapselle laaditaan yhdessä huoltajien kanssa oppimissuunnitelma, jossa asetetaan tavoitteita henkilöstön toiminnalle. Esiopetuksen henkilöstö

ottaa tavoitteet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Lapsi osallistuu oman oppimissuunnitelman laatimiseen tarkoituksenmukaisella tavalla. Kun lapsi on motivoitunut, hänen oppimisensa tehostuu. Motivaatio lisääntyy ottamalla lasten kiinnostusten kohteet ja ideat huomioon toiminnassa.

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen kehitystä ja tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Kun lapsella huomataan havainnoinnin ja arvioinnin perusteella olevan tuen tarvetta, tiivistetään yhteistyötä huoltajien kanssa ja konsultoidaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaa.

Esiopetuksen ja yleisen tuen toteuttamisessa on olennaista, että henkilöstöllä on yhteinen näkemys perustehtävästä ja yhtenäiset toimintatavat. Koko kasvattajayhteisö suunnittelee, dokumentoi, arvioi ja kehittää toimintaansa ja ammatillista osaamistaan. Henkilöstön yhteinen työskentely ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet luovat osaltaan oppimisympäristön ilmapiiriä ja antavat mallia yhteistyöstä. Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista. Tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä.

5.4. Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako

- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

5.4.1 Tehostettu tuki Lapinlahdella

Yleisen tuen toimintatapoja, pedagogisia ratkaisuja ja lapsen tavoitteiden asettamista tarkennetaan tehostetun tuen aikana perustuen lapselle laadittavaan pedagogiseen arvioon. Tehostettuun tukeen liittyvät pedagogiset ratkaisut koskevat lapsen oppimisympäristöä, opetus- ja toimintatapojen muokkausta ja tehtävien organisointia. Henkilöstön apuna näissä pedagogisissa ratkaisuissa käytetään työkalupakki -pedagogiset ratkaisut -lomaketta.

Esiopettaja vastaa lapsen pedagogisen arvion tekemisestä yhdessä lapsen huoltajien kanssa hyödyntäen tarvittaessa hänelle tehtyjä varhaiskasvatus-, kuntoutus- tai muita esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia. Tarvittaessa esiopettaja konsultoi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Esiopetusryhmän muiden kasvattajien näkemyksiä kuullaan. Tehostettuun tukeen siirtyminen tai yleiseen tukeen palaaminen käsitellään moniammatillisessa tiimissä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tiimiin kuuluvat esiopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, päiväkodin johtaja, perheneuvolan sosiaalityöntekijä/koulupsykologi ja koulun tai neuvolan terveydenhoitaja.

Esiopettaja laatii lapselle asettavat tavoitteet, tukitoimet, menetelmät ja arvioinnin tehostetun tuen oppimissuunnitelmaan yhdessä huoltajien kanssa hyödyntäen huoltajan luvalla lasta koskevia muita suunnitelmia. Tarvittaessa laatimiseen osallistuvat myös muut asiantuntijat. Esiopettaja arvioi ja seuraa yhdessä huoltajien kanssa tavoitteiden saavuttamista ja menetelmien toteuttamista sovitusti. Tehostetun tuen riittävyttä arvioidaan viimeistään esiopetusvuoden keväällä esiopetuksen oppimissuunnitelman päivittämisen yhteydessä.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen. Mikäli tehostettu tuki ei tunnu riittävän lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseksi, harkitaan yhdessä huoltajien kanssa perusopetuslain 27 §:n mukaista mahdollisuutta aloittaa oppivelvollisuus vuotta säädettyä myöhemmin psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella. Huoltajat tekevät anomuksen, jonka perusteella päätöksen tekee sivistysosaston osastopäällikkö.

5.5. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Eriytyisen tuen päätös

Eriytyisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Eriytyisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Eriytyisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta

lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetyistä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee

esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.

- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

5.5.1 Erityinen tuki Lapinlahdella

Erityistä tukea annetaan lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida muuten järjestää. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisen tuen päätöksessä on määrätty.

Erityistä tukea varten tarvittavan pedagogisen selvityksen ja henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatii varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä huoltajien, esiopettajien ja moniammatillisen tiimin kanssa. Pedagogisen selvityksen laadinnassa hyödynnetään oppilashuollon ammattihenkilöiltä sekä muilta asiantuntijoilta saatua tietoa lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä erityistarpeista. Lapsen käsityksiä kasvustaan ja oppimisestaan kuullaan.

Erityisen tuen päätöksen tai tuen lopettamispäätöksen tekee apulaisrehtori. Lapselle laaditaan HOJKS(henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) Esiopettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja lapsen huoltajat laativat tavoitteet yhdessä. HOJKS tavoitteita arvioidaan keväällä. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on vastuussa laadinnasta ja arvioinnista.

5.5.2 Pidennetty oppivelvollisuus Lapinlahdella

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä huoltajien, perheneuvolan, lastenneuvolan, vammaispalvelun ja KYS:n asiantuntijoiden kanssa. Tarvittaessa lapsi ohjataan lisätutkimuksiin. Huoltajat, esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuvat yhteistyöpalaveriin KYS:n asiantuntijoiden kanssa. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätös perustuu lasta hoitavan tahon lääketieteelliseen suositukseen ja sen tekee sivistysosaston osastopäällikkö huoltajien hakemuksen perusteella.

Lapsen huoltajille annetaan tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden vaihtoehtoista. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan moniammatillisesti lapsen kokonaistilanteen perusteella. Pyrkimyksenä on, että lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan lapsen esiopetus järjestetään 5-vuotiaana esiopetuksen aloittaville varhaiskasvatusyksiköissä (päiväkotit, perhepäivähoito). Toisen vuoden hän jatkaa esiopetussyksikössä (oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus). Mahdollisesta perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta hallintopäätöksen tekee sivistysosaston osastopäällikkö huoltajien anomuksen perusteella. Tällöin lapsi jatkaa esiopetuksessa vielä toisen

vuoden. Esiopettaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaavat riittävästä ja oikea-aikaisesta tiedonjaosta huoltajille sekä yhteistyöstä moniammatillisten toimijoiden kanssa oppivelvollisuuden vaihtoehtoja mietittäessä.

5.6. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkiä tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkiä tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erytyisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös

oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

5.6.1 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot Lapinlahdella

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja järjestää ja koordinoi osa-aikaista erityisopetusta. Tavoitteet, tukitoimet ja menetelmät suunnitellaan yhdessä esiopettajan ja huoltajien ja kanssa ja ne nivelletään lapsen päivittäisiin toimiin ja opetukseen.

Lapsen tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet määritellään pedagogisissa asiakirjoissa. Erityisen tuen piiriin kuuluvien lasten tarvitsemat avustaja- ja tulkkipalvelut määritellään erityisen tuen päätöksissä ja HOJKS-asiakirjassa.

5.7. Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestämisen käytännöt mahdollisimman konkreettisesti opetuksen järjestäjän määrittämällä tavalla. Opetussuunnitelmassa voidaan käyttää perusteiden tekstiä soveltuvin osin.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan:

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

- tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset

- ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit
- toiminta niveltävissä ja tiedonsiirtoon liittyvät käytänteet
- kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi, arviointi tuen aikana sekä seuranta
- yhteistyö, vastuut ja työnjako esiopetuksesta vastaavan hallinnon sisällä sekä muiden hallintokuntien kanssa
- yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa
- huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet kasvun ja oppimisen tuen kysymyksissä
- kasvun ja oppimisen tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Yleinen tuki

- yleisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä

Eriytynen tuki

- erityisen tuen käytännön järjestäminen
- pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet
- huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely
- erityisen tuen päätöksen tekeminen
- erityisen tuen päätöksen tarkistaminen
- toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena
- HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla
- lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa

- opetuksen käytännön järjestäminen
- yhteistyö muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustajapalveluihin sekä muihin opetuspalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin liittyvät hallinnolliset käytänteet ja päätöksenteko opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

6. Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetuyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä.

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetussyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetussyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta.

6.1. Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset. Esiopetussyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetussyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetussyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määrääjässä.

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri

ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

6.2. Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään

yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin, joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

6.3. Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan

suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka- asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetyksi potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen

turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä.

6.4. Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

6.4.1 Oppilashuoltosuunnitelma Lapinlahdella

Esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma sisältyy Lapinlahden kunnan opetussuunnitelmaan oppilashuollon osalta. Esiopetusta, perusopetusta ja lukiota koskeva suunnitelma on liitteessä 5.

6.5. Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Opetussuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat. Siinä määritellään opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat

linjaukset. Oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaaviin linjauksiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää suunnitelmien perusrakenne ja osa suunnitelmiin sisältyvistä asioista, jolloin turvataan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus kaikissa yksiköissä. Yhteisiä osuuksia täsmennetään ja täydennetään yksikkökohtaisesti.

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Oppilashuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman esiopetusyksikön yhteinen. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan menettelytavoista, joilla esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

Yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio esiopetusyksikön oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitkä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa huomioidaan oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan esiopetusyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä esiopetuksessa. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös lapsilta ja huoltajilta sekä esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä saatava tieto.

Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio esiopetuksen käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat ikäryhmälle tarkoitettut neuvolapalvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava monialainen yhteistyö

- oppilashuollon palvelujen kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat
- oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet • suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman

tarkempi sisältö:

a Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa.

Suunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä esiopetuksen ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetuksessa
- esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteesta johtuvissa vaikeuksissa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido.

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon toimintatavat lasten ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiseksi. Suunnitelmassa kuvataan

- lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen huoltajille ja yhteistyötahoille.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman toteutumista.

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho esiopetuksessa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen esiopetuksen oppilashuollon

kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

7.1. Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksen asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat miten erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

LIITE 1

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön vuosisuunnitelma ja yhteistyö siirtymävaiheissa

Touko-kesäkuussa lapsilla on esiopetukseen tutustuminen. Elokuussa ennen esiopetuksen alkamista pidetään tutustumisilta sekä lapsille että huoltajille. Edellisestä varhaiskasvatuspaikasta toimitetaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmat uusiin esiopetuspaikkoihin.

Syys-lokakuussa ennen leops-keskusteluja pidetään vanhempainilta, jossa esitellään huoltajille eskarin toimintaa ja käytettävät lomakkeet (esiopetussuunnitelman perusteet, leops, talokirja, palautekyselyt) sekä vastataan huoltajilta tuleviin kysymyksiin.

Loka-marraskuussa laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma jokaiselle lapselle ja se päivitetään keväällä. Samalla keväällä täytetään lomake *Siirtotiedot esiopetuksesta kouluun*. Syksyllä lapset eivät ole mukana leopsin teossa.

Loka-joulukuussa pidetään ainakin yksi koko perheelle tarkoitettu juhla tai toiminnallinen perheiltatapahtuma.

Keväällä pidetään vanhempainilta, jossa tuleva opettaja ja muut koulun toimijat ovat mahdollisesti mukana.

Keväällä järjestetään kouluun tiedonsiirtopalaverit, joissa huoltajat voivat olla tarvittaessa mukana.

Kouluun tutustuminen.

Toukokuussa järjestetään kevätjuhla tai perheiltatapahtuma. Lisäksi esioppilaat voivat osallistua seurakunnan järjestämään koulutielle siunaamistilaisuuteen, jossa esiopetuksen henkilöstöä on mukana.

LIITE 2

Arvioinnin vuosisuunnitelma esiopetuksessa Lapinlahdella

TOUKO-ELOKUU

- Esiopettaja kokoaa tiedot lapsista (vasut, neuvolatiedot, lausunnot).
- Pedagogisen puolivuotissuunnitelman arviointi ja uuden laadinta

SYYS-JOULUKUU

- Tehdään KPT eli kontrolloitu piirrostarkkailu - arviot ja matemaattisten valmiuksien arviointi 1.
- Jatkuvassa arvioinnissa käytetään Eskarin arki - materiaalia.
- Huoltajien kanssa tehdään lapsikohtainen esiopetuksen oppimissuunnitelma
- Ryhmävasun laadinta
- Ennen leops-keskusteluja tehdään lapsille fiilismittari (lapsi ja kasvattaja) ja kainalokysely (lapsi ja huoltaja). Leops- keskustelujen jälkeen huoltajat täyttävät palautekyselyn.
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vie ensitiedon kouluun tukea tarvitsevistä lapsista.

TAMMIKUU

- Huoltajilta pyydetään oppimisvalmiuden arviointilupa.
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee tarvittaessa oppimisvalmiuden ryhmätutkimuksen.
- Pedagogisen puolivuotissuunnitelman arviointi ja uuden laadinta

HELMI-MAALISKUU

- Huoltajille järjestetään tarvittaessa tapaamisia koskien lapsen oppimisvalmiuksien ryhmätutkimuksen tuloksia (huoltajat, veo, esiopettaja).

HUHTI-TOUKOKUU

- Tehdään KPT eli kontrolloitu piirrostarkkailu - arvio ja matemaattisten valmiuksien arviointi 2.
- Leopsin tarkistus, lapsille fiilismittari (lapsi-huoltaja-esiopettaja)

TOUKOKUU

- Huoltajat täyttävät palautekyselyn.
- Jaetaan osallistumis- tai lukuvuositodistukset.

OSALLISTUMISTODISTUS

**“On aika hiljaa kiittää
ja kättä puristaa.
Nyt meidät yhteen liittää
vain muistojemme maa.
Jäi jälki sydämiimme,
jälki unelmiin.
Teille laulamme nyt: näkemiin.
Turvallista matkaa
me toivotamme näin.
On aika purjeet nostaa ylöspäin.
Turvallista matkaa aalloilla elämän
kanssa hyvän ystävän”.**

Lapsen nimi, henkilötunnus

ON OSALLISTUNUT ESIOPETUKSEEN

v. 202_ - 202_

Lapinlahti ____/____202_

Opettaja / opettajat

Lapinlahden kunta

LUKUVUOSITODISTUS

_____päiväkoti

lukuvuosi 20__ - 20__

Pidennetty oppivelvollisuus
Esiaste 1
Esiaste 2
Esiopetukseen valmistava opetus

Oppilaan nimi _____ / _____ 20__

Lukuvuoden aikana olet harjoitellut seuraavia asioita:

Työskentelytaidot
Äidinkieli/Suomen kieli
Matematiikka
Kädentaidot
Musiikki
Liikunta

Edistymisesi

Tarvitset harjoitusta

Lisätietoja

Siirryt Esiaste 2
luokka 1

opettaja

oppilaan huoltaja

Lapinlahden kunnan opetussuunnitelma oppilashuollon osalta, esiopetus, perusopetus ja lukio

Sisällys

1. Kuvaus oppilashuollosta.....	2
1.1 Paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat	2
1.2 Opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan	3
2. Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma	3
2.1 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut	4
2.1.1 Oppilashuollon tarpeeseen vaikuttavia tekijöitä	4
2.1.2 Käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut	4
2.2. Oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, koulu yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan	5
2.3. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat.....	6
2.3.1 Yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat koulu yhteisön ja -ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	6
2.3.2 Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt	6
2.3.3 Yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä	7
2.3.4 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa.....	7
2.3.5 Yhteistyö ja käytänteet koulu ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.....	9
2.3.6 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä.....	9
2.3.7 Järjestyssäännöt	9
2.3.8 Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen	15
2.3.9 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus.....	17
2.3.10 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	17
2.3.11 Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet	17
2.3.12 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa	18
2.4 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen	18

2.4.1 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen ja nuoren kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisen tuen toteuttamiseksi.....	18
2.4.2 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa	18
2.4.3 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa.....	19
2.4.4 Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä.....	19
2.4.5 Oppilashuollon tuki kurinpitovierailun tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä ..	20
2.4.6 Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä	20
2.4.7 Oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys.....	20
2.4.8 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoidon ja poliisi.....	20
2.5 Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa.....	20
2.5.1 Oppilaan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa	20
2.5.2 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille	21
2.6 Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen.....	21

1. Kuvaus oppilashuollosta

Tätä oppilashuollon opetussuunnitelmaa noudatetaan esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Mitä tässä suunnitelmassa sanotaan oppilaasta, koskee se myös esioppilasta. Samoin koululla tarkoitetaan myös päiväkotia, jos siellä annetaan esiopetusta.

1.1 Paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat

Oppilaalle/opiskelijalle tarjotaan oppilashuollollista tukea ja ohjausta opiskeluun sekä kehitykseen tai elämäntilanteeseen liittyviin fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin vaikeuksiin. Tavoitteena on, että vaikeuksiin puututaan ajoissa ja ennaltaehkäisevästi.

Oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko yhteisön hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että lapsen yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon koulun arjessa.

Opetuksenjärjestäjä asettaa tässä asiakirjassa opiskeluhuollon ohjausryhmän ja tämä asiakirja sisältää ohjeet koulukohtaisten oppilashuoltoryhmien muodostamiseen. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi neuvola- tai kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista Lapinlahdella. Opiskeluhuollon ohjausryhmä on yhteinen Portaanpään kristillisen opiston kanssa. Ohjausryhmään kuuluvat Matin ja Liisan koulun apulaisrehtori (pj), sivistysosaston osastopäällikkö, koulukuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, lukion opinto-ohjaaja, Varpaisjärven koulun rehtori, Alapitkän koulun rehtori sekä Portaanpään opiston nimeämä edustaja. Ryhmä voi kutsua kokouksiin asiantuntijoita.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toiminnasta vastaa:

Oppilaitos	Vastaava
Päiväkodeissa annettava esiopetus	Päiväkodinjohtaja
Lukio	Lukion opinto-ohjaaja
Matin ja Liisan koulu	Apulaisrehtori
Muut koulut	Rehtori

Yksiköt nimeävät itsenäisesti koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän. Nimeäminen tehdään lukuvuositain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa. Nimeämisessä on huomioitava ryhmän monialaisuus. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Oppilashuoltoryhmän jäsenillä on oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita opiskeluhuollon yhteistyötahoja taikka oppilaan läheisiä, mikäli oppilas antaa tähän kirjallisen suostumuksen. Mikäli alaikäinen tai muutoin vajaavaltainen ei ikänsä tai kehitystasonsa vuoksi kykene arvioimaan asian merkitystä, voi huoltaja antaa suostumuksen hänen sijastaan. Oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet on huomioitava häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti.

1.2 Opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan

Opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille on järjestetty mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestysääntöjen valmisteluun. Valmistelutyössä on tehty yhteistyötä huoltajien ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat ovat:

1. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy oppilashuoltoa koskeva osuus
2. Opetussuunnitelma, jossa on kuvaus oppilashuollosta
3. Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma

2. Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Lapinlahden kunnassa ei laadita erillistä koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa, vaan tässä suunnitelmassa on kuvattu kaikki koulukohtaisessa oppilashuoltosuunnitelmassa vaaditut asiat. Osa asioista on kaikille kouluille yhteisiä, osa eroaa kouluittain.

2.1 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

2.1.1 Oppilashuollon tarpeeseen vaikuttavia tekijöitä

Koulun nimi	Oppilas /opiskelijamäärä	Tehostettua tukea tarvitsevien oppilaiden lkm.	Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden lkm.	Muut oppilashuollon tarpeeseen vaikuttavat tekijät
Esiopetus päiväkodeissa	78	7	0	
Matin ja Liisan koulu	607	46	67	Yhtenäiskoulu, luokat 1.-9.
Varpaisjärven koulu	196	27	29	Yhtenäiskoulu oppilaita 1.-9.-luokilta
Paloisten koulu	24	2	2	esiopetus- 6. luokat
Martikkalan koulu	44	7	2	esiopetus- 6.luokat
Alapitkän koulu	84	13	3	
Nerkoon koulu	68	12	6	
Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio	190	---	---	Kuvataidelukio, osa opiskelijoista ei asu yhdessä huoltajien kanssa

2.1.2 Käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Koulun nimi	Kuraattori	Psykologi	Kouluterveydenhoitaja	Muut oppilashuollon palvelut
Esiopetus päiväkodeissa	tarvittaessa	ostopalveluna	oppilashuollolliset palaverit, oppimisen tukitiimi	Toiminta-, puhe-, ravitsemus- ja fysioterapeutti, neuvolaterveydenhoitaja ja -lääkäri, lastensuojelu, Pene, Kys
Matin ja Liisan koulu	alakoululla 2 päivää yläkoulu 5 päivää	Ostopalveluna 2.8.2021 saakka.	5 päivää viikossa	Koululääkäri kerran viikossa, Perheneuvola
Varpaisjärven koulu	2 päivää viikossa	ostopalveluna	2 päivää viikossa	Koululääkäri joka toinen viikko puoli päivää
Paloisten koulu	ajanvarauksella	ostopalveluna	kerran kuukaudessa	Koululääkäri kerran vuodessa
Martikkalan koulu	ajanvarauksella	ostopalveluna	kerran kuukaudessa	Koululääkäri kerran vuodessa.
Alapitkän koulu	ajanvarauksella	ostopalveluna	1-2 päivää kuukaudessa	Koululääkäri kerran vuodessa. Toiminta- ja fysioterapeuttipalvelut yhteistyössä KYS:n kanssa, Perheneuvola

Nerkoon koulu	ajanvarauksella	ostopalveluna	joka toinen viikko 1 päivä	Koululääkäri kerran vuodessa. Perheneuvola, KYS.
Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio	n. 1 päivä viikossa	ostopalveluna	n. 2 päivää viikossa	

2.2. Oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, kouluyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan

(ESI)OPPILAS/OPISKELIJA			
OPETTAJA - vastaa oman ryhmänsä oppilashuollon asioista - ottaa huolen puheeksi aina ensin oppilaan/esioppilaan ja huoltajien kanssa - koulukiusaamisen selvittelyt ja kirjaaminen - poissaolojen seuranta - osallistuu oppilashuollon asiantuntijaryhmän toimintaan ja toimii tarvittaessa sen kokoonkutsujana		HUOLTAJA - huolehtii lapsestaan - pitää yhteyttä opettajaan, ilmoittaa poissaolot - tiedottaa kotiolojen muutoksista - osallistuu vanhempainiltoihin, -vartteihin, ym. palavereihin	
VARHAISKASVATUKSEN ERITYISOPETTAJA konsultoi ja ohjaa esiopetuksen henkilökuntaa erit. tukea tarvitsevan lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa ja tuen tarpeen arvioinnissa - yhteistyö perheiden, koulun, terv.huollon kanssa - oppimisvalmiuden arviointi - erityisopetus - vastaa hojks:sta	ERITYISOPETTAJA oppimisvaikeudet, keskittymisvaikeudet, sopeutumisongelmat, työrauhaongelmat - alisuoriutuminen -koulupinnaus -eriyttäminen	KOULUTERVEYDENHOITO/NEUVOLA -tapaa vuosittain kaikki oppilaat -yhteydenpito huoltajiin tarvittaessa - mukana huoltajapalavereissa, kun huoli oppilaan terveydestä tai oppilaalla paljon sairaspöytäsaoloja - ohjaa tarvittaessa koululääkärille	PERHENEUVOLA - osallistuu oppilashuolto-palavereihin (esiopetus) - tukee perheitä kasvatustyössä - johtava sosiaalityöntekijä toimii vastaavana kuraattorina
KOULUPSYKOLOGI -mielialaongelmat -tutkimukset oppimisvaikeuksissa	OPPILAAN OPINTOHJAAJA oppimaan ohjaaminen -ainevalinnat	KOULUKURAATTORI - oppilaskohtainen työ - luokka- ja ryhmämuotoinen työskentely - nivelvaiheiden työskentely - koulun sisäinen ja ulkopuolinen moniammatillinen yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	

	-jatkokoulutukseen ohjaus -oppilaiden hyvinvoinnin seuranta	- osallistuminen oppilashuollollisiin palavereihin - yhteistyö huoltajien kanssa Lisäksi Matin ja Liisan yläkoulussa kuraattori - on mukana JOPO –toiminnassa - on Kiva-tiimin apuna tarvittaessa
APULAISREHTORI, REHTORI, PÄIVÄKODINJOHTAJA, LUKION OPINTO-OHJAAJA: Oppilaitoskohtaisen OHR:n johtaja, vaikean koulukiusaamisen selvittely		
YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTORYHMÄ Kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa. Tehtävänä kehittää oppilaiden ja koko kouluyhteisön hyvinvointia, terveellisiä ja turvallisia oppimisympäristöjä. Oppilaiden, huoltajien ja koulun henkilökunnan lisäksi mukaan voidaan kutsua koulun yhteistyötahoja.		
OPPILASHUOLLON OHJAUSRYHMÄ Kokoontuu kaksi kertaa lukuvuodessa linjaamaan koko kunnan oppilashuollon toimintaa ja resurssointia oppilashuollossa. Huolehtii oppilashuollon suunnitelman toteuttamisesta, kehittämisestä ja päivittämisestä.		
YKSILÖLLINEN OPPILASHUOLTORYHMÄ Kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi.		

2.3. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

2.3.1 Yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat kouluyhteisön ja -ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään kouluyhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Yhteisöllistä opetus- ja huolto- ja tuen toimintaa toteuttavat kaikki oppilashuollon toimijat. Koulun terveydellisten olojen tarkistus tehdään erillisen suunnitelman mukaisesti. Tarkastuksen suorittaa työterveyshuolto, kunnan työsuojelu ja terveys- ja turvallisuus- ja koulun henkilökunnan kanssa.

Käytännön toimintamuotoja ovat esim. oppilaskunnan toiminta, tukioppilaat, koulujen vanhempainyhdistykset, koulun yhteiset juhlat ja toimintapäivät, kiusaamisen vastainen toiminta, koulujen kerhot, erilaiset tempaukset ja teemapäivät, 112-päivän vietto, poistumisharjoitukset, retket ja leirikoulut. Huoltajia tiedotetaan asioista esim. tiedotteiden ja Wilma-viestien välityksellä.

Lukiossa toimintamuotoja ovat esim. eri oppiaineiden merkitys elämänhallinnan lisäämisessä esimerkiksi taide, liikunta, terveystieto ja psykologia, tutor-toiminta ja oppilaskuntatoiminta, opiskelijoiden omaehtoinen kerhotoiminta, opintomatkat, projektit, koulun yhteiset tapahtumat esimerkiksi joulujuhlat, vanhojen tanssit, oppilaiden osallisuus juhlien valmistelussa, elämänhallinta ja ihmissuhdekurssi, ryhmänohjaustuokiot, ohjausryhmittäin pidettävät kurssit.

2.3.2 Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän tehtävät ja toimintatavat

Kokoontuu vähintään kerran lukuvuodessa käsittelemään yhteisöllisiä oppilashuoltoasioita, erityisesti ennaltaehkäiseviä toimia. Yksiköt nimeävät itsenäisesti koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän. Nimeäminen tehdään lukuvuosittain opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa. Nimeämisessä on huomioitava ryhmän monialaisuus. Ryhmän kokoontumisista tehdään vapaamuotoinen muistio, joka annetaan tiedoksi kaikille yksikön työntekijöille.

2.3.3 Yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä

Koulun nimi	Yhteistyökumppaneita ja toiminnan muotoja
Esiopetus päiväkodeissa	srk, perusopetus, neuvola, PeNe, KYS, lastensuojelu, toiminta- , ravitsemus- fysio- ja puheterapia, kirjasto, mus.opisto, Lastu
Matin ja Liisan koulu	-vanh. yhdistys, nuorisotoimi, PeNe, KYS, lastensuojelu, toiminta- , ravitsemus- fysio- ja puheterapia, kunnan hyvinvointityö, seurakunnat, Savonia- amk.
Varpaisjärven koulu	-nuorisotoimi, seurakunta, 4H-yhdistys, Varpaisjärven yrittäjät, vanhempainyhdistys
Paloisten koulu	-srk, nuorisotoimi, sosiaalitoimi
Martikkalan koulu	-nuorisotoimi, seurakunta, 4 H-yhdistys, nuorisoseura, vanhempainyhdistys
Alapitkän koulu	-seurakunnat, nuorisotoimi, sosiaalitoimi, kunnan hyvinvointityö
Nerkoon koulu	-nuorisotoimi, seurakunnat, 4H, vanh.yhdistys, kyläyhdistys
Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio	-nuorisotoimi, erityisesti etsivä nuorisotyö - Elämähallintakurssi, jonka toteutuksesta vastaa ravitsemusterapeutti, kuraattori, psykologi

2.3.4 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen nivelvaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on tukea opiskelijan kasvua ja kehitystä, edistää opiskelutaitojen kehittymistä ja opintojen kulkua sekä selkeyttää ammatillista suuntautumista. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Oppilaanohjauksella on siten selkeä rooli opiskelijahuollossa.

Oppilaanohjaus toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja kodin kanssa. Yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä voidaan hoitaa esimerkiksi kotiin jaettavien erilaisten tiedotteiden tai wilma-viestien kautta. Myös mahdolliset keskustelut huoltajien kanssa niin puhelimitse kuin kasvotustenkin ovat tärkeä osa yhteistyötä kodin ja koulun välillä. Keskeisiä yhteistyökumppaneita oppilaanohjauksessa ovat kodin lisäksi esimerkiksi eri työpaikat, oppilaitokset ja TE-toimistot. Työelämäyhteistyö näyttäytyy erityisesti työelämään tutustumisjaksoilla (TET-jakso), jolloin oppilas pääsee tutustumaan erilaisiin ammattialoihin ja työtehtäviin työpaikan henkilöstön ohjauksessa. TET-paikat ovat oppilaille tärkeitä koulumotivaation ylläpitämisessä ja/ tai lisäämisessä, koulutuksen merkityksen ymmärtämisessä sekä työelämän pelisääntöjen hahmottamisessa.

Esiopetuksesta kouluun siirryttäessä esioppilaat tutustuvat kouluun toukokuun aikana. Vanhemmille järjestetään vanhempainilta, jossa ovat osallisina esiopettajien lisäksi koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, vastaanottava opettaja ja erityisopettaja. Tiedonsiirto esiopetuksesta kouluun tapahtuu siirtotietolomakkeella ja järjestetyillä tiedonsiirtopalavereilla.

Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä oppilaanohjaaja tekee aktiivista yhteistyötä oppilasta opettavan luokanopettajan kanssa. Koulutuksen siirtymävaiheessa tarvittavat tiedot siirretään vastaanottavaan oppilaitokseen. Salassa pidettävien tietojen siirtämisen osalta noudatetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain 23§ 3. momentin kirjausta. Yläkouluun siirtymisessä oppilasta tuetaan muun muassa siten, että

kuudennen luokan oppilailla on mahdollisuus tutustua etukäteen yläkoulun toimintatapoihin ja koulu-ympäristöön esimerkiksi oppilaanohjaajan tai tukioppilaiden ohjaamina. Yläkoulun oppilaanohjaaja käy alakouluilla kertomassa yläkoulusta ja tutustumassa tuleviin seiskaluokkalaisiin. (Lisäksi kuraattori haastattelee henkilökohtaisesti yläkouluun siirtyvät oppilaat.) Yläkouluun siirryttäessä seitsemännen luokan oppilaille pidetään ryhmäytymispäivä ja mahdollisesti muita tapahtumia/tilaisuuksia, joissa pyritään myönteisen ja suvaitsevaisen opiskeluilmapiiirin edistämiseen. Luokanvalvojat ovat tärkeä yhteistyökumppani seitsemännen luokan oppilaanohjauksessa. Huoltajille järjestetään vanhempainilta yläkouluun siirtymisestä kuudennen luokan keväällä.

Siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle on tärkeä vaihe oppilaanohjauksessa. Oppilaan opintojen sujuvuutta nivelpäiväyksissä edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien, erityisopettajien, oppilashuoltohenkilöstön sekä oppilaanohjauksen välisellä yhteistyöllä. Oppilaanohjaaja käy oppilaan kanssa ohjauskeskustelun, jossa tarkastellaan erilaisia vaihtoehtoja jatko-opintoihin. Oppilaanohjaaja konsultoi oppilaan luvalla opettajia ja oppilashuoltohenkilöstöä. Oppilaanohjaaja on yhteydessä myös oppilaan huoltajaan jatko-opintosuunnitelmia pohdittaessa ja huoltajalla on mahdollisuus keskustella oppilaanohjaajan kanssa nuoren jatko-opintoihin liittyvistä asioista. Keskustelu huoltajan kanssa toteutetaan joko puhelimitse tai sopien palaveri koululle. Yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä jatko-opintoihin liittyen hoidetaan paljon myös wilman välityksellä.

Jatko-opintojen suunnittelun keskiössä on oppilas, huoltaja ja ohjaaja. Huoltajaa kuullaan alle 18-vuotiaan jatko-opinnoista päätettäessä. Jatko-opintojen suunnittelussa voi olla mukana muita tärkeitä tahoja kuten vastaanottava oppilaitos tai lastensuojeluyksikkö. Oppilas ja huoltaja voivat päästä tutustumaan vastaanottaviin oppilaitoksiin. Jatko-opintojen suunnittelussa apuna voidaan käyttää myös TE-toimistojen ammatinvalintapsykologin palveluita.

Ylä-Savon alueella on käytössä ns. tiedonsiirtolomake, johon huoltaja nimeää oppilaan huolen aiheet sekä vahvuudet. Tämä lomake siirtyy siihen oppilaitokseen, jonne opiskelija tulee valituksi yhteishaussa. Mikäli opiskelija ei saa opiskelupaikkaa yhteishaussa, oppilaanohjaaja on yhteydessä oppilaaseen, huoltajaan sekä toisen asteen opinto-ohjaajiin tilanteen selvittämiseksi ja erilaisten vaihtoehtojen laatimiseksi. Tarvittaessa ollaan yhteydessä myös etsivään nuorisotyöhön.

Matin ja Liisan koulun opiskelijoiden ohjaus lukioon alkaa jo 9. luokalla, jolloin lukion opinto-ohjaaja pitää heille yhden jakson verran oppitunteja ja käy jokaisen opiskelijan kanssa ohjauskeskustelun. Ylä-Savon alueelta tulevista opiskelijoista tulee lukiolle tiedonsiirtolomakkeet. Opiskelijan luvalla voidaan lukiolta olla myös yhteydessä edellisen koulun opettajiin.

Lukion alkaessa ryhmänohjaaja keskustelee kaikkien ryhmän opiskelijoiden kanssa henkilökohtaisesti. Ykkösvuotisten opiskelijoiden vanhempainilta on lokakuussa. Vanhemmille lähetetään wilma-viesti opintojen sujumisesta 2. jakson jälkeen. Opiskelijatutorit pitävät myös ryhmäytymistuokioita ykkösille heti koulun alettua ja myöhemmin syksyllä. Kuraattori keskustelee muualta Lapinlahdelle muuttaneiden opiskelijoiden kanssa ykkösvuoden syksyllä sekä keväällä. Lukiossa järjestetään erityisesti muualta muuttaneille opiskelijoille suunnattu hyvinvointikurssi 2. jakson aikana.

Lukiosta korkea-asteen koulutukseen siirtymistä valmistellaan osallistumalla yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen abipäiviin. Ammattikorkeakoulun ja yliopiston opinto-ohjaajat esittelevät myös vanhemmille vanhempainillassa erilaisia opiskeluvaihtoehtoja. Koululla vieraillee myös eri alojen ammattilaisia sekä koulujen edustajia kertomassa ammatti- ja koulutusaloista. Opinto-ohjaaja käy jokaisen opiskelijan kanssa 2. vuoden keväällä ohjauskeskustelun jatko-opinnoista.

Te-palvelut palvelut esitellään opinto-ohjauksen tunnilla. Opiskelijoilla on mahdollisuus varata aika ammatinvalintapsykologille.

Koulusta valmistuneilla ylioppilailla on mahdollisuus keskustella kesällä jatko-opintopaikkojen selvityä vielä lukion opinto-ohjaajan kanssa.

Lukion keskeyttävien opiskelijoiden sekä tarvittaessa heidän vanhempiansa kanssa keskustellaan siirtymisestä toiseen oppilaitokseen. Tässä tilanteessa ollaan yhteydessä tämän toisen koulun opettajiin. Jos opiskelija ei siirry toiseen oppilaitokseen, tiedotetaan opiskelijasta etsivää nuorisotyötä sekä varataan opiskelijalle aika te-palveluihin.

2.3.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Tarkastukset tehdään erillisen ohjelman ja ohjeistuksen mukaisesti.

2.3.6 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveystieto-oppiaineen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä kouluterveydenhuollon ja muun oppilashuollon henkilöstön kanssa. Kouluterveydenhuollon työntekijät osallistuvat koulu yhteisössä koululaisen terveyden edistämiseen ja terveystiedon vahvistamiseen yhteistyössä opetushenkilöstön ja oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa. Terveystiedon opettajat sekä terveydenhuollon, hammashoidon ja ravitsemusneuvonnan henkilökunta sekä muu oppilashuollon henkilökunta konsultoivat toisiaan tarvittaessa. Kouluterveydenhuollon terveystarkastukset, hammashuollon tarkastukset sekä koulukuraattorin ja –psykologin tapaamiset ovat luonnollinen osa koulun terveyskasvatusta.

Terveystiedon opetuksen ja terveysneuvonnan yhteistyön muotoja ovat erilaisten teemapäivien, opetustuokioiden tai teematuntien toteuttaminen. Esimerkkinä näistä mainittakoon hammashygienian ja terveellisen ravinnon teemat sekä mielenterveyden ja henkisen tasapainon edistämistä tukevat kuraattorin sekä psykologin teematunnit. Terveystiedon opettajat, hammashoidon, ravitsemusneuvonnan sekä koulun mielenterveyspalvelujen ammattilaiset antavat myös terveyskasvatusmateriaalia ja esitteitä terveystiedon tunneilla käytettäväksi.

2.3.7 Järjestyssäännöt

Koulun nimi	Järjestyssäännöt
Esiopetus päiväkodeissa	Päiväkodeissa laaditaan yksikkökohtaiset järjestyssäännöt miellyttävän ja turvallisen oppimisympäristön takaamiseksi.
Matin ja Liisan koulu	Järjestyssäännöt annetaan tiedoksi koulun vuositiedotteessa ja ne käsitellään oppilaiden kanssa oppitunnilla. Järjestyssääntöjemme tarkoitus on parantaa koulutyön häiriötöntä sujumista sekä turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Säännöt ovat voimassa kouluaikana, -matkoilla ja kaikissa koulunkäyntiin liittyvissä toimissa. Koulun tehtävänä on ohjata oppilaita hyviin tapoihin. Koulu yhteisön kaikki jäsenet pyrkivät omalla myönteisellä käyttäytymisellään edistämään koulun työrauhaa. 1. Yleiset säännöt <ul style="list-style-type: none">○ Käyttäydyn asiallisesti ja ystävällisesti kaikkia koulu yhteisössä työskenteleviä kohtaan.○ Huolehdin koulu ympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä. Suojelen ja säästän ympäristöä.○ Koulualue on savuton ja päihtetön.

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Koulualueelta ei saa poistua ilman lupaa koulupäivän aikana. ○ En julkaise toisesta henkilöstä otettua kuvaa tai videota ilman tämän lupaa. ○ Pukeudun asiallisesti ja sään vaatimalla tavalla. ○ Käsittelen huolellisesti toisten ja koulun omaisuutta. Olen korvausvelvollinen rikkomastani omaisuudesta. ○ Huolehdin kouluun tuomistani tavaroista, ne ovat omalla vastuullani. En tuo kouluun turhia arvoesineitä. ○ Koulussa toimitaan opettajien ja muun koulun henkilökunnan antamien ohjeiden mukaan. <p>2. Koulumatkat</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Noudatan koulumatkoilla liikennesääntöjä sekä huolehdin omasta ja muiden turvallisuudesta. ○ Polkupyörät ja muut kulkuvälineet säilytetään koulupäivän ajan niille varatuilla paikoilla. ○ Kyyditysoppilaat kulkevat heille varatuilla kyydeillä, tarvittaessa opettajalta tai kansliasta saa lupalapun kyydin vaihtoon. <p>3. Oppitunnit</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ulkovaatteet jätetään naulakoihin luokan ulkopuolelle. ○ Saavun oppitunnille ajoissa ja noudatan annettuja määräaikoja. Jos joudut olemaan pois oppitunnilta tai tiedät myöhästyväsi, ilmoita siitä opettajalle ajoissa. ○ Annan muille työrauhan. Puheenvuoron saan viittamalla. ○ Teen annetut tehtävät ohjeiden mukaan. ○ Kännykkä ei saa häiritä minun eikä muiden keskittymistä (= äänettömällä ja näkymättömissä). Sitä voi käyttää opettajan ohjeistuksen mukaisesti, kuten muitakin TVT-laitteita. <p>4. Välitunnit</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Vietän välitunnit välituntioleskeluun varatulla alueella. Yli 20 asteen pakkasella voin olla sisällä. Tästä ilmoittaa välituntivalvoja. <p>5. Ruokailu</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Jokaisella luokalla on oma ruokailuaikansa. Noudatan omaani, jotta kaikilla on kohtuudella aikaa syödä. En siis tule ruokalaan liian aikaisin. ○ En etuile ruokajonossa. ○ Käyttäydyn ruokalassa asiallisesti. ○ Kännykkä ei kuulu ruokailuun.
Varpaisjärven koulu	<p>VARPAISJÄRVEN KOULUN (1-9) JÄRJESTYSSÄÄNNÖT</p> <p>1. Yleisohjeet</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käyttäydyn kohteliaasti ja hyviä tapoja noudattaen kaikkia kohtaan.

- Kunnioitan toisten ja koulun omaisuutta. Olen velvollinen korvaamaan tahallisesti ja huolimattomuuteni takia aiheuttamani vahingon.
Vahingosta ilmoitan välittömästi opettajalle.
 - Merkitsen nimeni välineisiini enkä tuo kouluun tarpeetonta tavaraa tai makeisia.
 - Kouluni ei vastaa kadonneista arvotavaroista (esim. kännykstä tai rahasta)
 - Laitan roskat roskakoreihin ja en turmele ympäristöäni.
- 2. Koulumatka**
- Saavun kouluun ajoissa ja koulupäivän päätyttyä poistun koulun alueelta. Kuljetusoppilaat odottavat koulukyydityksiä koulun alueella.
 - Polkupyörät, mopot ja potkukelkat jätän koululla niille osoitettuun paikkaan.
 - Koulumatkalla ja koulussa en tupakoi.
 - Kuljetusoppilaat voivat odottaa koulun alkua auloissa ulkovalvojan ohjeistuksen mukaisesti.
- 3. Oppitunnit**
- Valmistaudun oppitunneille sovittujen ohjeiden mukaan ja otan välineet mukaani.
 - Tuntien alkaessa riisun päällysvaatteeni, päähineeni ja jalkineeni naulakkoon hyvään järjestykseen. Reppuni vien luokkaan. Pipo/lakki päässä ei luokkaan eikä ruokalaan.
 - Opiskelen tunnilla ja suoritan tehtäväni. Annan kaikille työrauhan.
 - En käytä matkapuhelinta oppitunnin aikana enkä ruokalassa. Alakoululla matkapuhelinta ei käytetä koulupäivien aikana.
- 4. Välitunnit**
- Välitunnille siirryn lyhintä ulosmenoreittiä ja vietän sen ulkona.
 - 7-9 –luokkien alatalon puolella olevien tuntien välituntialue on ylätalon piha.
 - Siirryn luokkatiloihin heti kellon soitua.
 - Kovalla pakkasella saan olla sisällä opettajan osoittamassa oleskelutilassa.
 - Tapaturmien välttämiseksi pihaleikkeinä eivät käy mailapelit, väkivaltaiset leikit, kivien, käpyjen ja lumipallojen heittälyt, liukumäkien teko ja juokseminen käytävissä ja portaikoissa.
 - Pihatelineillä noudatan opettajien antamia sääntöjä.
 - Koulualueelta poistun koulupäivän aikana vain opettajan luvalla.
 - Kirjastoon mennään vain opettajan kanssa tai koulupäivän jälkeen.
- 5. Kouluruokailu**
- Kouluruokailussa noudatan hyviä ruokailutapoja. Palautan astiat niille varattuihin paikkoihin ja kiitän ruuasta.
- 6. Poissaolot**
- Huoltaja ilmoittaa poissaolot Wilmaan tai luokanopettajalle/luokanvalvojalle. Poissaolot ilmoitetaan

	<p>ensimmäisenä poissaolopäivänä. Muut kuin sairauspoissaolot anotaan etukäteen.</p> <p>7. Muita ohjeita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tapaturman sattuessa toimin maltillisesti. Tarvittaessa annan epäröimättä ensiapua. Haetutan lähinnä olevan opettajan paikalle, joka huolehtii jatkotoimenpiteistä. - Jos sairastun koulupäivän aikana, opettaja/terveydenhoitaja myöntää luvan lähteä kotiin ja kyydityksen järjestämisestä huolehtii sama opettaja kanslian kanssa. <p>Täydentäviä ohjeita antavat rehtori ja opettajat.</p>
Paloisten koulu	<p>Järjestyssäännöt pätevät koululla kouluaikaan. Niiden tarkoitus on edistää turvallisuutta, viihtyisyyttä ja opiskelun sujumista koulussamme.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Teen koulutyötäni tunnollisesti ja ahkerasti. Noudatan koululla työskentelevien aikuisten ohjeita. 2. Käyttäydyn hyvien tapojen mukaisesti. 3. Koulun alueelta poistun opettajan tai koulunkäyntiavustajan luvalla. 4. En kiusaa ketään. Ilmoitan aikuisille, mikäli havaitsen kiusaamista. 5. Rehtori antaa tarvittaessa lisää määräyksiä ja ohjeita hyvän kouluelämän varmistamiseksi.
Martikkalan koulu	<p>Martikkalan koulun järjestyssäännöt</p> <p>Koulussa olen uusien asioiden oppimista varten. Oppia tarvitaan elämässä, opiskelen elämää varten.</p> <p>Olen vastuussa omasta koulutyöstäni. Käyttäytymiselläni ja myönteisellä asenteellani koulutyötä kohtaan voin omalta osaltani luoda koulustamme viihtyisää ja turvallista työskentelypaikkaa kaikille.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Noudatan koulumatkalla liikennesääntöjä ja hyviä tapoja esimerkiksi ottamalla viereen istumaan paikkaa tarvitsevan. <p>Linja-autoa odotetaan koulun etupihalla ja siihen mennään jonossa ryntäilemättä.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Huolehdin, että minulla on tarvittavat välineet mukana ja kotitehtävät tehtynä. 3. Tunnin aikana työskentelen ahkerasti ja annan toisille työrauhan. Opettelen kuuntelemaan, mitä muut sanovat. Puheenvuoroa pyydän viittaamalla. 4. Malti on valttia – keskityn kiireettömästi työhöni ja yritän aina parhaani. 5. Opettelen työskentelemään kaikkien kanssa. Leikeissä, peleissä ja yhteisissä tehtävissä kaikki otetaan mukaan. 6. Pidän pulpettini siistissä järjestyksessä, palautan yhteiset tavarat paikoilleen. 7. Annan toisille ruokarauhan ja pyrin kauniisiin ruokailutapoihin. Maistan rohkeasti uusia ruokia. 8. Välitunnille menen viivyttämättä enkä poistu sovitulta välituntialueelta (liitteenä kartta). Saavun tunnille ripeästi kellon soitua. 9. Koulun yhteistä omaisuutta käytän huolellisesti ja turmelematta. Olen velvollinen korvaamaan tahallisesti aiheuttamani vahingon. 10. Puhun ja käyttäydyn ystävällisesti, huomaavaisesti ja toista arvostaen. 11. Kaikille sattuu kammelluksia ja vahinkoja. Muistan, että asiat kannattaa selvittää rehellisesti ja viivyttämättä.
Alapitkän koulu	<p>Järjestyssäännöt annetaan tiedoksi koulun vuositiedotteessa ja ne käsitellään oppilaiden kanssa oppitunnilla. Järjestyssääntöjemme tarkoitus on</p>

parantaa koulutyön häiriötöntä sujumista sekä turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Säännöt ovat voimassa kouluaikana, -matkoilla ja kaikissa koulunkäyntiin liittyvissä toimissa. Koulun tehtävänä on ohjata oppilaita hyviin tapoihin. Kouluyhteisön kaikki jäsenet pyrkivät omalla myönteisellä käyttäytymisellään edistämään koulun työrauhaa ja luomaan koulutamme viihtyisää ja turvallista työskentelypaikkaa kaikille.

1. Yleiset säännöt

- ☒ Käyttäydyn asiallisesti ja ystävällisesti kaikkia kouluyhteisössä työskenteleviä kohtaan.
- ☒ Huolehdin kouluympäristön siisteydestä ja viihtyvyydestä.
- ☒ Koulualue on savuton ja päihteetön.
- ☒ Koulualueelta en saa poistua ilman lupaa koulupäivän aikana.
- ☒ Pukeudun asiallisesti ja sään vaatimalla tavalla.
- ☒ En vahingoita toisen tai yhteistä omaisuutta, tahallisesta teosta olen korvausvelvollinen. Vahingosta ilmoitan välittömästi opettajalle.
- ☒ Huolehdin kouluun tuomistani tavaroista, ne ovat omalla vastuullani. En tuo kouluun turhia arvoesineitä.
- ☒ Koulussa toimin opettajien ja muun koulun henkilökunnan antamien ohjeiden mukaan.
- ☒ Merkitsen nimeni välineisiini enkä tuo kouluun tarpeetonta tavaraa tai makeisia.
- ☒ En missään tilanteessa kiusaa ketään. Mikäli havaitsen kiusaamista, ilmoitan siitä välittömästi opettajalle.

2. Koulumatkat

- ☒ Noudatan koulumatkoilla liikennesääntöjä sekä toimin hyvien tapojen mukaisesti.
- ☒ Polkupyörät ja muut kulkuvälineet säilytän koulupäivän ajan niille varatuilla paikoilla.
- ☒ Kyyditysoppilaat kulkevat heille varatuilla kyydeillä. Koulukyyditystä odotan sovitulla paikalla ja toimin annettujen ohjeiden mukaisesti.

3. Oppitunnit

- ☒ Ulkovaatteet jätän sovittuun naulakkoon luokan ulkopuolelle.
- ☒ Saavun oppitunnille ajoissa, noudatan annettuja määräaikoja ja otan mukaani tarvittavat välineet. Jos joudut olemaan pois oppitunnilta tai tiedän myöhästyväni, ilmoitan siitä opettajalle ajoissa.
- ☒ Annan muille työrauhan. Puheenvuoron saan viittaamalla.
- ☒ Teen annetut tehtävät ohjeiden mukaan.
- ☒ Matkapuhelin ei saa häiritä minun eikä muiden keskittymistä (=äänettömällä ja näkymättömissä). Mikäli tarvitsen käyttää matkapuhelinta koulupäivän aikana, pyydän siihen luvan opettajalta tai valvovalta ohjaajalta. En julkaise toisesta henkilöstä otettua kuvaa tai videota ilman tämän lupaa. Mikäli tarve vaatii, luokissa on käytössä puhelinparkit.

4. Välitunnit

- ☒ Välitunnille siirryn lyhintä ulosmenoreittiä ja vietän sen ulkona.
- ☒ Vietän välitunnit välintuntioleskeluun varatulla alueella. Sade- tai pakaspäivinä, jos tulen sisälle
opettajan luvalla, olen omassa luokassani.
- ☒ Siirryn luokkatiloihin heti kellon soitua.

5. Ruokailu

- ☒ Jokaisella luokalla on oma ruokailuaikansa. Noudatan omaani, jotta kaikilla on kohtuudella aikaa syödä. Noudatan hyviä ruokailutapoja.
- ☒ En etuile ruokajonossa.
- ☒ Palautan astiat niille varattuihin paikkoihin ja kiitän ruuasta.

	<p>6. Poissaolot ☒ Huoltaja ilmoittaa poissaolot Wilmaan tai luokanopettajalle/luokanvalvojalle. Poissaolot ilmoitetaan ensimmäisenä poissaolopäivänä. Muut kuin sairauspoissaolot anotaan etukäteen.</p>
<p>Nerkoon koulu</p>	<p>Nerkoon koulun järjestyssäännöt</p> <p>Tavoitteena turvallinen ja miellyttävä työympäristö sekä hyvä yhteishenki kaikkien kesken.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Käyttäydyn kouluaikana ystävällisesti ja hyvien tapojen mukaisesti kaikissa tilanteissa kaikkia kouluympäristössä työskenteleviä kohtaan. 2. En vahingoita koulun kiinteistöä enkä omaisuutta. Tahallaan tai varomattomuudella aiheutettu vahinko tulee korvata. Vahingon satuessa ilmoitan siitä henkilökunnalle. 3. Huolehdin työympäristön siisteydestä ja turvallisuudesta. Palautan tavarat aina omille paikoilleen käytön jälkeen. 4. Koulun sisätiloissa liikun turvallisesti kävellen. Riisun kengät tullessani sisälle ja laitan ne siististi oikealle paikalle 5. Välitunnit käytetään virkistytymiseen ulkona. Pakkasraja on -18 C. Aamulla pakkasraja on -15 C. 6. Koulualueelta saa poistua koulupäivän aikana vain aikuisen luvalla. 7. Mikäli minulla on kännykkä koulussa, se on omalla vastuullani. Pidän kännykkäni äänettömänä koulupäivän aikana ja käytän sitä vasta koulupäivän jälkeen tai aikuisen luvalla. 8. Toimin kaikkien aikuisten ohjeiden mukaan. <p>Nerkoon koulun linja-autosäännöt</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Oppitunneilta siirryn sisäpihalle rauhallisesti kaikki vaatteet ja reppu mukana. 2. Repulla en varaa itselleni paikkaa enkä etuile jonossa. 3. Tiedän, että sekä odottaessa että linja-autopysäkillä kaikki koulun järjestyssäännöt ovat voimassa. 4. En kastele vaatteitani ennen linja-autoon menoa. 5. Pysyn koulun alueella, enkä missään nimessä mene kevyenliikenteen väylälle enkä viitostielle.

	<p>6. Linja-auton tullessa menen jonoon rauhallisesti ja odotan vuoroani. Jos olen jonon ensimmäisenä asetun niin, että linja-auto voi hyvin tulla pysäkillle.</p> <p>7. Linja-autoon nousemisen rauhassa ja menen paikalleni. Linja-autossa käytän aina turvavyötä.</p> <p>8. Linja-autossa käyttäydyn hyvin ja huomioin toiset matkustajat.</p> <p>9. Kun jään omalle pysäkilleni ja minun pitää mennä tien toiselle puolelle, annan linja-auton lähteä rauhassa pois pysäkilltä ja katsos sitten, voinko ylittää tien turvallisesti.</p> <p>10. Tervehdin ja kiitän kuljettajaa.</p> <p>Järjestyssäännöt käydään läpi joka syksy. Ne annetaan tiedoksi koulun vuositiedotteessa ja niitä käsitellään oppilaiden kanssa lukuvuoden aikana tarvittaessa eri tilanteissa.</p>
Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio	<p>Järjestyssääntöjen tavoitteena on mahdollisimman miellyttävä ja turvallinen työympäristö, hyvä yhteishenki kaikkien kesken sekä kouluasioista tiedottaminen.</p> <p>Kaikkia kouluympäristössä työskenteleviä kohtaan käyttäydytään ystävällisesti ja kohteliaasti.</p> <p>Ympäristön siisteydestä huolehditaan.</p> <p>Oppitunneille ja koulun muihin tapahtumiin saavutaan ajoissa.</p> <p>Huolehditaan omalta osaltaan työrauhan säilymisestä oppitunneilla.</p> <p>Koulualue pidetään savuttomana ja päihteettömänä.</p> <p>Järjestyssäännöt annetaan tiedoksi opinto-oppaassa ja ne kuvataan ryhmänohjauksessa.</p>

2.3.8 Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Esiopettaja/ luokanopettaja/-valvoja seuraa valvontaluokkansa oppilaiden poissaoloja. Huoltajan tulee selvittää poissaolot viikon sisällä. Mikäli poissaoloja ei selvitetä tai poissaoloja kertyy 50 tuntia, esiopettaja/ luokanopettaja/ luokanohjaaja selvittää asiaa oppilaan ja huoltajan kanssa ja ohjaa tarvittaessa oppilashuollon palveluihin (terveydenhoitaja/ koululääkäri). Huolestuttavien poissaolojen jatkuessa yli 80 h, luokanohjaaja on kotiin uudelleen yhteydessä ja ilmoittaa asiasta myös oppilashuollon henkilöstölle. Oppilashuollon henkilöstö on yhteydessä oppilaan ja huoltajan kanssa säännöllisen koulunkäynnin tukemiseksi. Mikäli pedagoginen tuki ja/tai oppilashuollon yksilötuki eivät riitä, suositellaan oppilaalle monialaisen oppilashuoltoryhmän tukea. Ryhmä kootaan tapauskohtaisesti. Ks. yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen (2.4.1). Tarvittaessa tehdään lastensuojeluilmoitus (yli 150h/ poissaolot jatkuvat tuesta huolimatta).

Koulun nimi	Käytänteet
Esiopetus päiväkodeissa	<p>Lasten osallistumista esiopetukseen seurataan esiopetusyksiköissä.</p> <p>Huoltajien tulee ilmoittaa kaikista poissaoloista esiopetusyksikköön.</p> <p>Yli viiden päivän poissaolot muista kuin sairaudesta johtuvista syistä anotaan poissaolohakemuksella päiväkodin johtajalta. Koulun esiopetusyksiköissä poissaolot anotaan koulukohtaisen ohjeen mukaan.</p>

<p>Matin ja Liisan koulu</p>	<p>Oppilas voi olla poissa opetuksesta vain jos hän on saanut siihen luvan. Lupa voidaan myöntää sairauden tai muun ennalta arvaamattoman syyn takia myös jälkikäteen. Kaikista ennalta tiedettävistä poissaoloista opettajat edellyttävät huoltajalta henkilökohtaista yhteydenottoa puhelimitse tai kirjeitse. Kaikista poissaoloista huoltajan on tehtävä poissaoloselvitys luokan opettajalle/ohjaajalle. Poissaolot selvitetään pääsääntöisesti Wilma-järjestelmän kautta. Pätevistä syistä vapautusta voidaan myöntää: opettajalla on oikeus antaa vapautus omalta oppitunniltaan, luokanopettaja/ohjaaja voi myöntää lomaa enintään viiden päivän poissaoloon, yli viiden päivän poissaoloihin lupahakemus tulee toimittaa rehtorille.</p>
<p>Varpaisjärven koulu</p>	<p>Kaikki poissaolot selvitetään ensisijaisesti Wilma-järjestelmän kautta luokanopettajalle/luokanvalvojalle, jotka hyväksyvät poissaolot. Mikäli huoltaja ei ole selvittänyt poissaoloa etukäteen, merkitsee opettaja poissaolot Wilmaan kuluvan työpäivän aikana.</p> <p>Mikäli huoltaja ei selvitä poissaoloja, tulee luokanopettajan/luokanvalvojan olla yhteydessä poissaolojen selvittämiseksi. Mikäli oppilaalle tulee luvattomia poissaoloja, voivat ne vaikuttaa oppilaan arviointiin.</p> <p>Luokanopettajat/luokanvalvojat seuraavat oppilaidensa poissaolojen määrää ja tiedottavat tarvittavia OHR-jäseniä, mikäli poissaoloja kertyy huolestuttavan paljon.</p> <p>Lomamatkat ja muut lomat anotaan etukäteen. Opettaja voi myöntää enintään kolmen päivän loman ja rehtori myöntää yli kolmen päivän lomat.</p>
<p>Paloisten koulu</p>	<p>Poissaoloja seurataan. Opettaja myöntää enintään viiden (5) päivän poissaololuvan. Yli viiden päivän poissaoloon luvan myöntää rehtori.</p>
<p>Martikkalan koulu</p>	<p>Poissaoloja seurataan. Oppilaiden huoltajat selvittävät poissaolot Wilman-järjestelmän kautta tai ilmoittamalla niistä soittamalla tai tekstiviestitse luokanopettajalle. Luokanopettajalla on oikeus myöntää lupa enintään viiden päivän poissaoloon. Yli viiden päivän poissaoloon lupa tulee hakea rehtorilta. Lomamatkat ja muut lomat anotaan etukäteen.</p>
<p>Alapitkän koulu</p>	<p>Poissaolot selvitetään ensisijaisesti Wilma-järjestelmän kautta. Vierellä käytössä edelleen reissuvihkosysteemi niille, jotka eivät ole rekisteröityneet Wilmaan.</p> <p>Luokanopettaja on puhelimitse tai sähköpostin kautta yhteydessä, mikäli ilmenee selvittämättömiä poissaoloja. Luokanopettajalla on oikeus myöntää lupa enintään viiden päivän poissaoloon. Yli viiden päivän poissaoloon lupa tulee hakea rehtorilta. Lomamatkat ja muut lomat anotaan etukäteen.</p>
<p>Nerkoon koulu</p>	<p>Kaikki poissaolot selvitetään pääsääntöisesti Wilman kautta. Luokanopettaja on yhteydessä huoltajaan selvittämättömistä poissaoloista. Luokanopettaja seuraa oppilaidensa poissaoloja ja tiedottaa tarvittavia OHR-jäseniä, mikäli poissaoloja kertyy runsaasti.</p> <p>Lomamatkat ja muut lomat anotaan etukäteen. Opettaja voi myöntää lomaa enintään viiden päivän poissaoloon, yli viiden päivän poissaoloon tehdään lupahakemus rehtorille.</p>

Lapinlahden Lukio ja Kuvataidelukio	<p>Sairauspoissaolon selvitykseksi kelpaavat terveystoimikunnan antama todistus, vanhempien selvitys ja yli 18-vuotiailla oma selvitys.</p> <p>Kaikki poissaolot selvitetään kurssin opettajalle välittömästi opinto-oppaan poissaoloselvityskaavakkeella tai mieluummin Wilma-järjestelmän kautta. Kurssin opettajalla on harkintavalta poissaolojen hyväksymiseen. Kurssin opettaja kertoo jokaisen kurssin alussa miten poissaolot vaikuttavat kurssin suorittamiseen. Poissaolot voivat alentaa kurssin arvosanaa tai estää kurssin suorittamisen. Hyväksyttävää poissaolon syitä ovat mm. sairaus, matkat (lupa pyydettyä etukäteen) ja perhetapahtumat.</p> <p>Lukiolaki</p> <p>Lupa matkoihin ja perhetapahtumiin on pyydettyä etukäteen ryhmänohjaajalta. Alle 18-vuotiaiden tulee esittää vanhempien kirjallinen pyyntö poissaolosta tai vanhempien tulee esittää pyyntö Wilma-järjestelmän kautta.</p> <p>Koeviikon poissaolot on selvitettävä kurssin opettajalle välittömästi. Mikäli opiskelija ei tavoita opettajaa voi poissaolon selvittää kansliaan. Jos opiskelijalla on poissaoloon hyväksyttävä syy, kurssi arvioidaan merkinnällä U. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijalla on oikeus osallistua uusintakokeeseen. Mikäli opiskelija ei ole selvittänyt koeviikon poissaoloa opettajalle, kurssi arvioidaan merkinnällä T. Tällöin opiskelijalla ei ole oikeutta osallistua uusintaan ennen kuin hän on selvittänyt asian kurssin opettajan kanssa.</p> <p>Ryhmänohjaaja seuraa oman ryhmänsä opiskelijoiden poissaoloja ja ohjaa opiskelijan tarvittaessa asiantuntijapalveluiden piiriin. Aineenopettaja ilmaisee huolensa opiskelijan poissaoloista ryhmänohjaajalle.</p>
-------------------------------------	--

2.3.9 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Jokaisella koululla on erillinen turvallisuuskansio, joka sisältää tämän osuuden.

2.3.10 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Jokaisella koululla on erillinen turvallisuuskansio, joka sisältää tämän osuuden.

2.3.11 Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Kuljetusta odottavien oppilaiden valvonnan järjestämisestä vastaa koulun rehtori/päiväkodin johtaja. Odotusajat ovat enintään perusopetuslain mukaiset. Opettajien lisäksi voidaan kuntaan työsuhteessa olevia koulunkäyntiavustajia tai muuta kunnan henkilöstöä käyttää odottavien oppilaiden valvontaan. Rehtori/päiväkodinjohtaja vastaa siitä, että vanhemmille tiedotetaan koululaiskuljetuksen pelisäännöistä.

Jos oppilas käyttäytyy huonosti koululaiskuljetuksessa, ei kuljettaja voi poistaa häntä autosta, eikä jättää matkan varrelle. Hänen tulee tiedottaa asiasta koulun rehtorille/päiväkodin johtajalle. Rehtorin/päiväkodin johtajan on ryhdyttävä selvittämään asiaa. Kuljettaja voi pyytää rehtoria/päiväkodin johtajaa tai oppilaan huoltajaa huolehtimaan tällaisessa tapauksessa oppilaan kuljetuksen järjestämisestä. Kuljetuksen

aikana tapahtuvasta kiusaamisesta tulee aina ilmoittaa rehtorille tai opettajalle. Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

2.3.12 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Jokaisella koululla on erillinen turvallisuuskansio, joka sisältää tämän osuuden.

2.4 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

2.4.1 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen ja nuoren kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisen tuen toteuttamiseksi

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Neuvola- ja kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Liitteenä oppilashuoltokertomuspohja. Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Rekisterin vastuuhenkilönä toimii päiväkodin johtaja/koulun rehtori/apulaisrehtori. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Neuvola- ja kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

2.4.2 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset järjestetään 1., 5., ja 8. luokalla. Laajoissa terveystarkastuksissa tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva oppilaan, perheen ja vanhempien tilanteesta ja järjestää mahdollisesti tarvittava tuki. Kokonaiskuva syntyy lapsen ja vanhempien näkemyksistä, terveydenhoitajan ja lääkärin näkemyksistä ja havainnoista sekä opettajan näkemyksestä. Tarkastuksiin kutsutaan oppilaan molemmat vanhemmat tai huoltajat. Tarkastukseen sisältyy lapsen tai nuoren kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tutkimisen ja arvioinnin lisäksi perheen ja vanhempien hyvinvoinnin selvittely. Opettaja antaa huoltajan kirjallisella suostumuksella oman arvionsa oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa.

Kouluterveydenhoitaja laatii laajojen terveystarkastusten pohjalta yleisen koonnin havainnoistaan. Tämä koonti tuodaan tiedoksi ja toimenpiteitä varten vuosittain koulukohtaiseen oppilashuoltoryhmään. Pienillä kouluilla koonti voidaan laatia niin, että se sisältää useampia kouluja.

2.4.3 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Oppilaalle tarjotaan erikoisruokavalion mukainen ateria, mikäli asia on lääketieteellisesti perusteltua tai siihen on katsomukselliset syyt.

Osa koulujen oppilaista tarvitsee lääkkeitä sairauden hoitoon. Monien lääkkeitten otto on mahdollista ajoittaa oppilaan vapaa-ajalle niin, että lääkkeitten kouluun tuominen ei ole edes tarpeen. Aina kun mahdollista, näin tulee toimia.

Tavallisimpia kouluikäisten lääkehoitoa vaativia sairauksia ovat diabetes ja astma. Kaikista oppilaitten sairauksista koululla ei ole edes tietoa.

Koulu ei pääsääntöisesti säilytä oppilaitten lääkkeitä. Mikäli oppilaalla kuitenkin on jokin välttämätön, esim. kohtauslääkitys, voi oppilas itse säilyttää yhtä annosta vastaavaa määrää itse. Opettajan pitää tietää oppilaalla koulussa mukana olevista lääkkeistä.

Säännöllinen oppilaan lääkehoito ei pääsääntöisesti ole koulun tehtävä. Esim. diabetesta sairastava lapsi saattaa kuitenkin tarvita avustusta verensokeriseurannassa ja insuliinin annostelussa. Tällöin lapselle nimetään henkilö, joka vastaa hoidon seurannasta diabeteshoitajan ohjeitten mukaisesti. Esiopetuksessa koko henkilökunta vastaa diabetesoppilaan seurannasta ja hoidosta sovitusti.

Ensiapu on osa loukkaantuneen tai sairastuneen auttamistapahtumaa, johon kuuluvat pelastaminen, ensiapu, hätäilmoitus, ensihoito ja jatkohoito. Jokaisella ihmisellä on velvollisuus auttaa ja jokaisella on oikeus saada apua. Auttamisvelvollisuus on määritelty monessa eri laissa. Heitteillepanosta ja pelastustehtävän laiminlyönnistä säädetään rikoslaissa. Ensimmäinen paikalle saapuva henkilö ryhtyy heti toimimaan. Sitä mukaan kun pelastustoimen eri ammattihenkilöitä saapuu paikalle, vastuu jakautuu kunkin ammattitehtävän mukaan.

Toisinaan lääkehoito on osa sairauden hoidossa tarvittavaa ensiapua. Huoltajan velvollisuus on kertoa tällaisesta ensiavun tarpeesta opettajalle ja opettajalla/koulun muulla henkilökunnalla on tarpeen vaatiessa velvollisuus antaa ensiapua omien taitojensa ja annettujen ohjeitten mukaisesti – myös lääkinnällistä ensiapua.

2.4.4 Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Siirryttäessä oppimisen yleisestä tuesta tehostettuun ja tehostetusta tuesta erityiseen tukeen on oppilaan opettajan tehtävä tiivistä yhteistyötä huoltajien sekä tarvittaessa myös muiden oppilashuollon työntekijöiden kanssa. Yhteistyöhön kuuluu mahdollisesti myös yhteisiä neuvotteluja perheneuvolan, sosiaali-toimen tai muun oppilaan hoidosta ja kuntoutuksesta vastaavan tahon kanssa. Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa ryhmässä. Erityisen tuen piiriin siirryttäessä oppilaan opettajat ja erityisopettaja laativat yhteistyössä huoltajien kanssa pedagogisen selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tuesta, oppilaan etenemisestä ja arvion erityisen tuen tarpeesta.

Joustavan perusopetuksen yhteydessä tehdään tiivistä yhteistyötä huoltajien, oppilaan opettajien, nuorisotyön sekä työpaikan edustajien kanssa.

Sairaalaopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö voi edellyttää opettajalta koulutehtävien antamista oppilaalle sairaalakouluun, lausuntojen kirjoittamista oppilaan koulunkäynnistä, sekä osallistumista yhteistyöpala- vereihin hoitavan tahon kanssa. Kuntoutusohjaajan käynnit luokassa tukevat opettajan työtä ja antavat myös hoitavalle taholle lisätietoa oppilaan kokonaistilanteesta.

2.4.5 Oppilashuollon tuki kurinpitörangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Perusopetuslain mukaan oppilaalle on järjestettävä tarvittava oppilashuollon tuki mahdollisen kurinpitörangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä. Rehtorin/apulaisrehtorin vastuulla on laatia suunnitelma oppilashuollon toteuttamisesta, joka annetaan tiedoksi oppilaalle ja hänen huoltajalleen, jotka saavat päättää miten suunnitelma toteutetaan.

2.4.6 Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu ja joka on saanut tiedon oppilaan tuen tarpeesta. Henkilö voi olla esimerkiksi opettaja, rehtori, apulaisrehtori, neuvola/kouluterveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, kuraattori tai psykologi. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Yksittäisen asian käsittely kirjataan oppilashuoltokertomukseen.

2.4.7 Oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys

Oppilashuoltokertomukset laaditaan liitteen mukaiselle pohjalle. Kertomukset säilytetään koulun/päiväkodin toimistossa. Oppilashuoltokertomusten säilyttämisestä vastaa päiväkodin johtaja/rehtori/apulaisrehtori. Kertomuksen laadinnasta on vastuussa tapauskohtaisesti nimettävän ryhmän vastuuhenkilö.

2.4.8 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi

Yhteistyö näiden tahojen kanssa perustuu oppilaan/huoltajan suostumukseen. Koulun henkilökunnalla on kuitenkin ilmoitusvelvollisuus seuraavissa tilanteissa:

- lastensuojelulain mukainen lastensuojeluilmoitus
- nuorisolain mukainen ilmoitus etsivään nuorisotyöhön.

2.5 Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

2.5.1 Oppilaan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Yhteisöllisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on huoltajille ja oppilaille järjestettävä mahdollisuus ilmaista mielipiteensä ja tällä tavoin tulla osalliseksi oppilashuollon toteuttamisessa. Yhteistyössä huomioidaan oppilaskunta ja vanhempainyhdistys. Arviointia suoritetaan mm. koulun muun itsearviointin yhteydessä. Lukiossa koulukohtaisessa oppilashuoltoryhmässä on myös opiskelijoiden edustaja. Oppilaskunta on mukana yhteisöllisen opiskelijahuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Yksilökohtaisessa oppilashuollossa oppilaan ja huoltajan osallisuus korostuu, sillä yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän asioiden hoitamiseksi koottavan asiantuntijaryhmän nimeäminen edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta. Huoltajiin ollaan yhteydessä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja

mietitään yhdessä heidän kanssaan miten tilanteessa edetään. Huoltajan toivotaan olevan läsnä lastaan koskevan asian käsittelyssä oppilashuoltoryhmän kokoontuessa.

2.5.2 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedotetaan oppilaille, huoltajille sekä yhteistyötahoille esimerkiksi vanhempainiltojen ja -varttien yhteydessä, koulun vuositiedotteissa, koulujen kotisivuilla tai yhteistyöpalavereissa.

2.6 Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa koulun oppilashuoltosuunnitelman toteutumista osana perusopetuslain mukaista koulutuksen arviointia Lapinlahdella hyväksytyyn koulujen arviointijärjestelmän mukaisesti. Lisäksi koulun yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä ja kuntakohtainen opiskelijahuoltoryhmä seuraa oppilashuoltosuunnitelman toimivuutta.